

REVISTA ORTODOXĂ

Publicație on line a Arhiepiscopiei Craiovei
www.revistaortodoxa.ro

Nr. 3/2014

Revista Ortodoxă

PUBLICAȚIA ON-LINE

A

ARHIEPISCOPIEI CRAIOVEI

NR. 3/2014

**EDITURA MITROPOLIA OLTENIEI
CRAIOVA**

COLEGIUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE

Î.P.S. Acad. Prof. Univ. Dr. IRINEU POPA,
Arhiepiscopul Craiovei, Mitropolitul Olteniei și
Decanul Facultății de Teologie a Universității din Craiova

MEMBRI

Pr. Conf. Univ. Dr. NICOLAE RĂZVAN STAN
Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN IVAN
Pr. Lect. Univ. Dr. ADRIAN BOLDIȘOR

REDACTOR ȘEF

Arhid. Lect. Univ. Dr. IONIȚĂ APOSTOLACHE

COORDONATOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. ION REȘCEANU

CORECTOR REVISTĂ

Pr. Lect. Univ. Dr. IOAN SORIN BORA
Pr. Drd. CĂTĂLIN DAN
Pr. MIRCEA NINCU

TEHNOREDACTARE

VALENTIN CORNEANU

CUPRINS:

Teologie și Viață

IPS Dr. Irineu Popa

*Lucrarea darurilor morții și Învierii lui Hristos în Biserică:
Sfânta Euharistie, o iconomie a veșniciei.....* 5

Arhid. dr. Ioniță Apostolache

*Învățăături și pilde din mistica lui Evagrie Ponticul.
Lupta cu gândurile răutății.....* 10

Ierom Ipolit (Lazăr Maximilian)

Persoana Maicii Domnului în Vechiul și Noul Testament..... 14

Teodor-Costin Oiță

*Elemente pastorale în Capitolul 10 al Evangheliei după Sfântul
Ioan Teologul și în Epistolele Pauline.....* 22

Pr. Corneliu Dogaru

*Cântarea Arhanghelului Gavriil către Născătoarea de
Dumnezeu: Pravila de rugăciune „Bogorodișnaia“.....* 29

Biserici și Mănăstiri din Oltenia

Pr. Ionel Pîrvu

Biserica din Întorsura, pregătită pentru sfințire..... 31

Biografii Luminoase

Pr. lect. dr. Sergiu Grigorie Popescu

Părintele Gherasim Iscu, ultimul stareț al Tismanei..... 33

Pr. dr. Ion Sorin Rizea

Cuviosul părinte Misail de la Bistrița Vâlcii..... 38

Pr. Dr. Nicușor Popescu

*Daniil, Misail, Meletie și Neofit: Cuvioșii sihaștri de la
Turnu și Stânișoara.....* 41

Arhid. Nicușor Lăzărică

*Chipuri de psalți în Oltenia. Schimonahia Epiharia
Moisescu.....* 45

Meditații

Pr. Iulian Măicănescu

Cum să ne rugăm?..... 50

Recenzii

Arhid. dr. Ioniță Apostolache

*Pr. dr. Ion Sorin Bora, Cei șaptezeci de ucenici (Luca 10,1-24):
istoria exegezei; tradiții creștine, Ed. Mitropolia Olteniei,*

Craiova, 2013, 331 p......52

Poezie Religioasă

Pr. Mircea Nincu

Reverie.....56

Teologie și Viață:

LUCRAREA DARURILOR MORȚII ȘI ÎNVIERII LUI HRISTOS ÎN BISERICĂ: SFÂNTA EUHARISTIE, O ICONOMIE A VEȘNICIEI

IPS Dr. Irineu Popa¹

Sfânta Biserică, fiind întemeiată de Mântuitorul Hristos pe Cruce, se află într-o continuă înaintare spre Înviere și spre Împărăția cerurilor, hrănită de sfințenia, dumnezeirea și Învierea Domnului. Întrucât Îl are în ea pe El ca ipostas divin întrupat, ca trup ipostaziat în Dumnezeu, Jertfa și Învierea Lui sunt aduse Tatălui o dată pentru toți, iradiind din El puterea de jertfă și puterea de a urca spre învierea cea de obște.

Domnul slavei este prezent în Biserica Sa până la sfârșitul veacului, în toate zilele (cf. Matei 18, 20), ca Împăratul Care, conducând Biserica din slavă în slavă la mântuire, este Însuși „Calea“, ca Învățătorul care, identificându-Se cu învățătura Sa, este Însuși „Adevărul“, ca Arhiereul care, oferindu-Se pe Sine ca Jertfă permanentă, pentru Viața lumii, este Însuși „Viața“. Deci, taina Domnului Hristos este centrul vieții creștine de aici și de dincolo, e punctul culminant la care poate omul să ajungă în comuniune cu Dumnezeu, omul cel înviat și preamărit. Această taină a lui Dumnezeu s-a descoperit prin Cel care e „Unul din Treime, Care a pățimit pentru noi“, El fiind „Dumnezeu desăvârșit“ și „om desăvârșit“. Datorită acestui fapt, Mântuitorul dă Bisericii Sale însușirea de plenitudine ontologică, însușire subliniată de Sfântul Apostol Petru, când îi numește pe creștini „părtași dumnezeieștii firi“ (II Petru 1, 4). În acest sens, el afirmă că „Dumnezeu este credincios față de cei chemați la împărtășirea cu Fiul Său Iisus Hristos, Domnul nostru“ (I Corinteni 1, 9). Această „koinonie“ a noastră cu Domnul cel înviat și preamărit este „o unire maximă“ după har cu El, adică o pătrundere a Lui în sufletele noastre prin Sfintele Taine și o pătrundere a noastră în Dumnezeu. În felul acesta, recapitulați în Mântuitorul Hristos și actualizați mereu prin Biserică în această recapitulare, devenim prin Învierea Lui obiectul iubirii Tatălui față de Fiul și totodată suntem pătrunși de iubirea cu care Fiul iubește pe

¹ Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, Decanul Facultății de Teologie din Craiova.

Tatăl. Participăm, prin Fiul, la mișcarea de iubire față de Tatăl în Duhul Sfânt. Dinamismul acestei uniri este evident iubirea de oameni în numele Domnului Hristos, care „recapitulează” unitatea comună a tuturor. În spiritul Învierii Lui, jertfa și nemurirea sunt „calea” și condiția vieții veșnice, așa că prin Jertfa Lui și prin Duhul Sfânt, omenirea devine Biserică, iar Biserica devine locul acțiunii Duhului. În acest organism oamenii trăiesc un nou început, acela de a fi „în Hristos” și de a aparține Lui în veșnicie.

Prezența Mântuitorului Hristos în viața Bisericii Sale

Fără îndoială că această nouă viață în Domnul există în istorie, și nu în afara ei. De aceea, Biserica este în lume și relația dintre ea și lume este determinată pentru „un cer nou și un pământ nou” (Apocalipsă 21, 1). Prin urmare, începând din ziua Pogorârii Sfântului Duh, când s-a actualizat Biserica instituită de Mântuitorul Hristos mai înainte și s-a întemeiat prin Jertfa, Moartea și Învierea Sa, atitudinea celor care cred față de lume s-a schimbat, fiindcă și lumea se schimbă prin apariția Bisericii în ea. Ca atare, omenirea, inclusă în planul desăvârșirii, așteaptă revelarea slavei Domnului, trăind sub semnul celei de a doua veniri a Lui (Matei 25, 31-46; Apocalipsă 21, 1-6). Așa fiind, planul iconomiei divine este ca Biserica să fie prezentă în lume și să actualizeze lucrarea de răscumpărare a neamului omenesc. Ogorul ei este lumea, iar sămânța cea bună sunt fiii Împărăției, cum ne spune Mântuitorul (cf. Matei 13, 38). Până la Judecata din urmă, Mântuitorul, Cel răstignit și înviat, rămâne în lume, cuprinzând în sine pe toți din trecut, prezent și viitor, fiind în același timp „Lumina lumii” (Matei 5, 14-15; Ioan 1, 9). Ca atare, omenirea este cuprinsă în viața Sa și are posibilitatea sigură de îndumnezeire, Mântuitorul lucrând cu fiecare persoană în parte. El ne oferă harul divin prin Sfintele Taine, dar cere și un efort personal și permanent pentru transformarea launtrică și pentru unirea noastră cu El. Această transformare presupune lepădarea omului vechi și îmbrăcarea noastră „în omul cel nou”, prin harul Duhului Sfânt. Bineînțeles, aceste efecte ale lucrării iconomiei mântuirii vor fi desăvârșite în viața viitoare, când toate se vor uni în Hristos și „Dumnezeu va deveni totul în toate” (I Corinteni 15, 28). Atunci oamenii îndumnezeiți și recapitulați în Domnul vor străluci ca stelele în jurul unicului Soare – Hristos și vor împărăți în aceeași slavă a Preasfintei Treimi, slavă împărtășită fără măsură fiecărei ființe în parte, prin Duhul Sfânt. Când Mântuitorul ne spune: „Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei 28, 20), El ne-a făgăduit că

va fi permanent prezent în viața noastră, ceea ce înseamnă că atunci când vorbim de actualizarea iconomiei Lui în lume, prin Biserică, înțelegem că El Însuși realizează prezența Sa mântuitoare în noi prin Sfintele Taine. Deci, prin învățătura și prin activitatea Sa divino-umană, El urmărește tocmai ca viața Lui să fie permanentă în noi, așa cum a spus: „Eu am venit ca lumea viață să aibă și să aibă din belșug“ (Ioan 10, 10). În acest caz, Dumnezeu se servește de Biserica Sa pentru a duce la îndeplinire în mod liber prezența Sa în viața oamenilor și în lume.

Sfânta Euharistie ca perspectivă eshatologică

Sfânta Euharistie este în primul rând, ca rugăciune celebrată de toți fiii și fiicele ei, manifestare și realizare a Bisericii. Pentru mesajul și conținutul ei liturgic, ea este trăită în Biserică nu numai ca o amintire a unui act istoric – Cina și viața pământească a Mântuitorului Hristos, incluzând Crucea și Învierea -, ci și ca împlinire a unui act eshatologic, numit „ziua eshatonului“. Totodată, în Biserică și în Euharistie, prin lucrarea Sfântului Duh, credincioșii intră în comuniune de iubire cu Dumnezeu și cu semenii lor, intră în Împărăția lui Dumnezeu. Așa se face că Liturghia ortodoxă începe și se sfârșește cu anunțarea Împărăției Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh. Prin această proclamare se recunoaște și se mărturisește că Împărăția lui Dumnezeu este valoarea supremă și ultimă a vieții creștine. Așadar, dacă prin Botez devenim mădulare ale Trupului lui Hristos, care este Biserica, prin Sfânta Euharistie ne întărim apartenența noastră la Trupul Mântuitorului Hristos, cum spune Sfântul Apostol Pavel: „Pâinea pe care o mâncăm nu este oare împărțășirea cu Trupul lui Hristos?“ (I Corinteni 10, 16). Când spune Fericitul Pavel că noi formăm un singur trup (I Corinteni 12, 12) și că suntem toți mădularele unii altora (Romani 12, 5), el ne arată că sunt multe mădulare care se adaugă Trupului, al cărui Cap este Hristos și a cărui unitate o asigură El. Acest trup se edifică progresiv, având ca fundament pe Domnul Hristos, care este „piatra cea din capul unghiului“ (Efeseni 2, 20-22). El este Cel care ajustează construcția și se înalță ca să formeze un templu sfânt în Dumnezeu.

După cum se poate constata, Mântuitorul Hristos este Cel care intră în omul care se cuminecă cu Trupul și Sângele Lui și acesta devine camera de nuntă a Mirelui ceresc. De aici ajungem la concluzia că la fiecare Sfântă Liturghie, care are loc în timpul istoric, mireasa e colectivitatea Bisericii, pe când la nunta eshatologică mireasa este fiecare suflet în parte. Așa fiind, Dumnezeu este în

fiecare ființă, în sensul că tot ceea ce o inteligență gânditoare, purificată de toate mizeriile viciilor și curățită complet de orice nor de răutate, poate să simtă, să înțeleagă și să creadă, într-un cuvânt Dumnezeu va fi în toate mișcărilor acesteia. Procesul, firește, se va realiza treptat, cerând multă osteneală din partea primitorului Tainelor, pregătire care se prelungește până la sfârșitul vieții lui. Numai că, la sfârșitul vieții, unii vor ajunge la îndumnezeire, iar alții vor fi departe de Împărăția cerurilor. Dacă reconsiderăm importanța acestei uniri cu Dumnezeu, fără îndoială, în această pregătire sufletească și pentru a deveni moștenitori ai vieții veșnice, oamenii botezați și împărțiți cu Sfintele Taine ar trebui să se supună Tatălui ceresc cu mai multă ascultare, așa cum și Fiul este ascultător Tatălui.

Sfânta Euharistie, „mâncarea nemuririi“

Sfânta Euharistie este orientată și legată deplin de taina Învierii, de Înălțare, de Cincizecime și de cea de-a doua venire a lui Hristos. Ea poate fi înțeleasă în funcție de Învierea lui Hristos, ai cărei mărturisitori noi suntem în Euharistie, de Cincizecime, ai cărei beneficiari suntem în Euharistie și de Înălțarea lui Hristos, pe care Îl însoțim și la a cărui slavă participăm prin ea, cum subliniază părintele Stăniloae. Ea reflectă dragostea lui Dumnezeu pentru mântuirea lumii. Mântuitorul, împărțind în cei botezați și împărțiți cu Trupul și Sângele Său, îi ajută să lupte cu păcatul ca să nu domnească în trupurile lor muritoare. În ei, Domnul se plimbă ca într-un paradis spiritual, domnind asupra sufletelor și trupurilor lor. Împărăția Lui în aceștia este veșnică, iar vrăjmașii Lui, care se luptă cu ei, vor deveni așternut picioarelor Sale. Desigur, ultimul vrăjmaș, moartea, va fi învins în viața oamenilor, iar ceea ce este stricăcios în ei va deveni sfânt și nesticăcios. După distrugerea celor trecătoare din firea omenească și după ce tot ce este muritor în fiecare dintre oameni va cunoaște fericirea nașterii celei noi și a învierii veșnice, Fiul va înapoia Împărăția Sa Tatălui, adică pe noi, mădularele Trupului său. Acestea, firește, vor rămâne în continuare în Mântuitorul, dar se vor supune întru totul lui Dumnezeu Tatăl, astfel încât Împărăția Preasfintei Treimi nu va cunoaște niciodată sfârșitul și nici vreun obstacol.

În concluzie, Taina Botezului este o participare la „viața cea nouă“, adusă de Mântuitorul Hristos înviat și o introducere în taina morții și a Învierii Lui, iar Sfânta Euharistie este o sădire în noi a seminței noii vieți, ca forță de transformare progresivă a ființei noastre până ce El va prinde chip în noi. Evident, cel care s-a botezat

în numele Preasfintei Treimi este considerat ca unul care s-a îngropat și a înviat în Domnul Hristos și se hrănește cu „mâncarea nemuririi“. Toate aceste experiențe eclesiale ocupă un loc central în viața creștină, înțelegându-se ca o tensiune dintre ceea ce sărbătorește pascala a botezului inaugurează pentru credincios și împlinește prin Sfânta Euharistie.

ÎNVĂȚĂTURI ȘI PILDE DIN MISTICA LUI EVAGRIE PONTICUL. LUPTA CU GÂNDURILE RĂUTĂȚII

Arhid. dr. Ioniță Apostolache²

Coloniile semianahoretice de la Nitria, Kellia și Sketis au fost foarte des vizitate de către mari personalități duhovnicești și literare din Biserica veche precum: Rufin, Melenia, Ioan Casian. Între aceștia s-a numărat și Evagrie Ponticul, diaconul venit din Constantinopol, care s-a legat aici cu pocăința, vărsarea lacrimilor și nevoința trupului.

Evagrie, după cum îi este numele, era originar din Pont, din cetatea Iberilor, fiind fiul unui horepiscop. Slujirea la Sfântul Altar a deprins-o de tânăr, fiind hirotosit citeț de către Sfântul Vasile cel Mare. După moartea acestuia, a devenit ucenic al Sfântului Grigorie de Nazianz, iar după plecarea acestuia din Constantinopol a rămas lângă patriarhul Nectarie.

Evagrie, ascetul și cărturarul

Era priceput la slujire și neîntrecut în cele ale cuvântului. Cu toate acestea, inima sa a fost străpunsă de săgeata ispitei, căzând în mrejele unei femei din înalta societate (Paladie, „Istoria Lausiacă“, traducere, București, 2007, p. 87). Pentru a-și salva sufletul, tânărul diacon a lăsat în urmă luxul și desfătarea Constantinopolului și, mergând în Țara Sfântă, a făcut cea mai sinceră pocăință. Aici a ajuns în primăvara anului 382, poposind în comunitățile ascetice înființate pe Muntele Măslinilor de Rufin și Melania cea Bătrână. Aici se vindecă de întristare, fiind îndemnat în cele din urmă să meargă mai adânc în pământul ales spre nevoință, în pustiul Egiptului. Doi ani a ucenicit în Nitria, după care, din 385, a poposit la Kellia, unde a viețuit în cea mai aspră asceză și cea mai adâncă rugăciune, până a trecut la Domnul.

Și-a întins de fiecare dată puterea trupului la limita autoepuizării. S-a scris despre el că mânca doar 300 de grame de pâine pe zi și folosea un urcior de ulei o dată la trei luni. Își câștiga existența copiind cărți. Toate acestea le-a deprins sub călăuzirea duhovnicească a celor doi Macarie: Macarie Egipteanul din Sketis și Macarie Alexandrinul. Tot în Nitria a intrat în contact cu monahii preocupați de cercetarea scrierilor lui Origen: frații Lungi (Dioscor, Ammonius, Eusebiu și Eftimie) (cf. Evagrie Ponticul, „În luptă cu

² Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova.

gândurile“, Sibiu, 2006, p. 10). A murit în ziua de 6 ianuarie 399, înaintea începerii propriu-zise a disputelor „antropomorfită“. Edictul de la Ierusalim din 543 și mai apoi la Sinodul V Ecumenic (553) l-au așezat pe Evagrie în rândul damnaților, alături de Origen și Didim. Scrierile sale, considerate „prea speculative“, au fost interzise în Răsărit. Cu toate acestea, opera i s-a păstrat numai în traduceri: siriacă și armeană, anume la creștinii monofiziți.

Evagrie și filosofia mistică a renunțării

Scrierile lui, în afara tezelor origeniste, au exercitat o influență foarte mare asupra ascezei și misticii răsăritene. Această învățătură trece de la el la Sfântul Ioan Scărarul, Isihie, Sfântul Maxim, Nichita Stihatul, până la isihăști. Astfel, în viziunea lui Evagrie, monahul este un întreit renunțător: la corpul său - prin retragere și izolare în liniștea chiliei sale, la lucrurile materiale și la gândurile răutății - prin demascarea și respingerea lor. Ascultând și învățând acestea de la cei mai întăriți în virtute, nevoitorul se întărește și el în războiul imaterial cu gândurile.

După unele păreri avizate, mistica lui Evagrie stă la baza catalogului cu cele opt gânduri ale răutății din tradiția ascetică a Răsăritului și tot el a dat formă scrisă tradițiilor orale, care circulau până atunci în rândul monahilor egipteni (Antoine Guillaumont, „Originile vieții monahale“, București, 1998, p. 255). Cu toate acestea, nu a inventat nicidecum „filosofia logismoi“ (a gândurilor răutății), aceasta regăsindu-se în tradiția evanghelică, întrucât ceea ce-l duce pe om la păcate este: „uciderea, adulterul, desfrânarea, furtul, mărturia mincinoasă, blasfemia“. Textul scripturistic de la Mt. 12, 43-45 face trimitere la cuvintele Domnului Hristos, care vorbește despre „duhul necurat“, alungat din casa sufletului. Acesta, spune Mântuitorul, ia cu sine „alte șapte duhuri, mai rele decât el“, cu care revine și se cuibărește în sufletul celui păcătos („În luptă cu gândurile“, p. 16). Numărul de „șapte duhuri necurate“ apare și la Origen, care le aseamănă cu cele șapte triburi păgâne care ocupau Canaanul la venirea lui Israel din Egipt și care fuseseră învinse de către evrei când s-au stabilit în pământul făgăduinței (ibidem).

De la teorie la practică

Evagrie a descris lupta monahului împotriva vrăjmașului diavol, folosindu-se de imaginile origeniste. Explicațiile sale diferă însă de la titlu la titlu, fiind programate în funcție de starea sufletească și de nevoile spirituale ale destinatarilor săi. Lista din scrierile „Praktikos“

și „Antirrhethikos“ cuprinde: „lăcomia pântecelui, desfrânarea, iubirea de arginți, mânia, întristarea, plictiseala, slava deșartă, mândria“. Prin ordonarea lor în felul acesta, Ponticul încearcă să creioneze schița progresului duhovnicesc pe care trebuie să-l parcurgă monahul, care luptă mai întâi împotriva dorințelor materiale și trupești (cum sunt: lăcomia, desfrânarea, avariția), mutându-se mai apoi la războiul lăuntric, al patimilor sufletești (mânia, tristețea, plictiseala), ajungând în cele din urmă la subtile autodepășiri (slava deșartă, trufia).

Evagrie a găsit întotdeauna modalitatea perfectă a exemplificării teoretice cu practica. Trebuie ca așa-zisa lui „rețetă duhovnicească“ să fie întru totul completă și eficientă. Așa se face că despățimirea evagriană îmbracă întotdeauna un conținut hristologic, întrucât monahul trebuie să aibă în minte întreita ispitire a lui Hristos din deșertul Karantaniei (Ibidem, p. 28). „De aceea, diavolul și aceste trei gânduri i le-a înfățișat Mântuitorului: întâi îndemnându-L să facă pietrele pâini, al doilea făgăduindu-i toată lumea dacă i se va închina și al treilea spunându-i că va fi acoperit de slavă dacă va asculta, întrucât nu va păți nimic din așa cădere. Dar Domnul, dovedindu-se mai presus de acesta, i-a poruncit diavolului să meargă înapoia Lui. Prin aceasta ne-a învățat că nu este cu putință să alunge cineva de la sine pe diavol dacă n-a disprețuit aceste trei gânduri“ („Capetele despre deosebirea patimilor și a gândurilor“, București, 2008, p. 53).

Isihia și gândurile răutății

În ceea ce privește atitudinea față de aceste patimi, de menționat este că Evagrie nu se depărtează de învățătura monahilor egipteni. Pentru aceștia isihia se confundă cu „rămânerea în chilie“, fiind incompatibilă cu mistica monahismului itinerant. Pentru a atinge această stare, monahul evagrian trebuia să dobândească „apatheia“ (nepățimirea) (Guillaumont, op. cit., p. 259).

În mai toate scrierile sale, Evagrie apare constant preocupat de analiza amănunțită a celor opt gânduri rele: „Opt sunt toate gândurile generale, care cuprind toate gândurile: cel al lăcomiei, după care vine cel al desfrânării, al treilea este al avariției, al patrulea al tristeții, al cincilea al mâniei, al șaselea este al acediei, al șaptelea al slavei deșarte, iar al optulea al mândriei“ („Traite pratique“, cap. 6, pp. 507-509). În cuvântul către Evloghie, el prezintă cele opt gânduri ale răutății, prezentând acestuia și remediul pentru fiecare gând în parte.

Ierom Ipolit (Lazăr Maximilian)⁴

Adevărul nașterii feciorelnice e consemnat în paginile Sfintei Scripturi ca un august mister. E anunțat în mod simbolic în Cartea Facerii și este contemplat de către văzătorul de taine, care ni-l înfățișează pe ultimele pagini ale Scripturii, în Apocalipsă, în imagini profetice. Textele cu referire la taina Fecioarei Maria, după cum vom vedea, nu sunt prea multe. Cu toate acestea, putem spune că Sfânta Scriptură în întregime este o mărturie despre această minune, fiind Cartea în care ni se vorbește despre marea taina a lui Hristos, în care este cuprinsă, sau adesea numai subînțeleasă, și nașterea supranaturală a Domnului. Legământul prin care a luat ființă Vechiul Testament nu a avut alt scop decât acela de a pregăti și de a ridica o umanitate sfântă în persoana strănepoatei împăratului David, vrednică de pogorârea Duhului peste ea în ziua Bunevestiri. Inima Fecioarei e menită să prefacă pământul în tronul slavei lui Dumnezeu. Tot ceea ce s-a făgăduit în Vechiul Testament cu privire la venirea Mântuitorului, s-a împlinit. Deși e vorba despre o împlinire, trecerea de la o lume la alta, de care este legată și taina Fecioarei, nu reprezintă o linie continuă. Întruparea se realizează printr-un salt în afară de desfășurarea firească a vieții omenești, ea se săvârșește printr-o naștere feciorelnică. Această lucrare a transcendenței nu anulează viața în cuprinsul căreia ea apare, de aceea ea constituie un semn sau o minune în raport cu firea (1).

Rolul Fecioarei Maria în istoria mântuirii oamenilor este anticipat încă din cărțile Vechiului Testament, prin intermediul profețiilor, întreaga tradiție patristică confirmând acest lucru. Sfinții Părinți au identificat **trei moduri de prezentare a Mariei în Vechiul Testament**. Primul ar fi o *interpretare alegorică a textelor vechi-testamentare*, utilizată mai ales de imnografi și predicatori, care au dat o imagine poetică Fecioarei Maria (imaginea *Rugului Aprins*, *Mireasa* din Cântarea Cântărilor). Alte texte au fost interpretate tipologic (episodul trecerii evreilor prin Marea Roșie amintind de pururea-fecioria Mariei), referindu-se la evenimentele religioase reale, la persoane din Vechiul Testament (Eva), toate aceste texte prefigurând imaginea Fecioarei Maria.

³ Lucrare susținută la Seminarul de „Istoria Dogmelor”.

⁴ Anul II Master în cadrul Facultății de Teologie din Craiova.

Interpretarea tipologică a fost folosită des în cultul Bisericii, în imnurile de laudă adresate Fecioarei (2). Avem și profeții care se referă în mod direct la Maica Domnului, chiar dacă ele nu sunt numeroase. Prima profeție din paginile Scripturii ebraice apare chiar în cartea Facerii, profeție numită drept *Protoevanghelie*: „*Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul*” (Facere, III, 15). „În originalul ebraic personajul care va zdrobi capul șarpelui este exprimat prin pronumele „*hu*”, care se referă la sămânța femeii, adică Mântuitorul va zdrobi capul șarpelui. În alte traduceri, printre care și cea românească, se deduce că victoria asupra șarpelui este obținută de către Fecioara Maria, prin Cel pe Care Îl va naște. De aceea, Sfinții Părinți recunosc unanim în această profeție o primă referire la Fecioara Maria în Vechiul Testament” (3).

Privită prin prisma Noului Testament, această profeție (sau „*protoevanghelie*”) ne prevestește Taina Nașterii lui Hristos din Fecioara Maria, când Fiul lui Dumnezeu va întemeia Împărăția cerurilor și va înceta triumful diavolului asupra omului. Prin această protoevanghelie, Dumnezeu ne face cunoscută realitatea Întrupării Fiului Său în firea umană și ridicarea ei pe piscurile cele mai înalte ale desăvârșirii spirituale. Înțelesul adânc al profeției nu poate fi umbrit de acele aprecieri ale teologilor cu privire la redarea sub forme diferite ale pronumelui personal, persoana a III- a singular, care în originalul ebraic și în Septuaginta e la genul masculin, iar în Vulgata la genul feminin sau neutru. Acest lucru nu poate schimba sensul general al profeției, deoarece se știe foarte bine că textele mesianice din Vechiul Testament prevestesc eliberarea omului prin Întruparea lui Mesia; adică, împlinirea mântuirii din partea lui Dumnezeu, ci nu din partea creaturii Sale, așa cum au crezut popoarele idolatre. Hotărârea lui Dumnezeu-Tatăl ca Fiul Său cel iubit să se întrupeze în Fecioara Maria a fost veșnică, deoarece Cel Atotștiutor a cunoscut mai dinainte gândul diavolului și după căderea în păcat a primilor oameni, le-a făgăduit un izbăvitor. Neascultarea lor de porunca divină le-a adus pierderea Harului divin și apoi moartea fizică, stare pe care o vor depăși prin nașterea Mântuitorului din Sfânta Fecioară, propovăduită și preînchipuită de Duhul Sfânt în Vechiul Testament (4). „Pe baza acestui text Sfinții Părinți vor dezvolta o paralelă între prima Evă prin care a venit ispita căderii și a doua Evă (Maica Domnului), prin care a venit Răscumpărătorul și Restauratorul neamului omenesc. Pronia divină se descoperă lucrând minunat: prin femeie a venit căderea, tot prin femeie (și sămânța ei)

va fi și ridicarea. Textul de la Facere poate fi înțeles mai bine prin raportarea la ceea ce afirmă sfântul Apostol Pavel în Epistola către Galateni III, 16: *Făgăduințele au fost rostite lui Avraam și urmașului său. Nu zice și urmașilor – ca de mulți – ci ca de unul singur; și urmașului său care este Hristos.* Toate profețiile vechi-testamentare s-au împlinit în Iisus Hristos, ceea ce face posibil ca din perspectiva Noului Testament, adică a profețiilor împlinite, să vedem în ele atât pe Mesia cât și pe Maica Sa” (5).

A doua profeție referitoare la Fecioara Maria apare în cartea profetului Isaia: *„Pentru aceasta Domnul meu vă va da un semn: Iată Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel”* (Isaia VII, 14). Profeția este rostită în timpul regelui Ahaz, care și-a început domnia în anul 736 î.Hr.. Părinții Bisericii au identificat-o pe această „Fecioară” profetită de Isaia cu Maica Domnului. Iar pe Emanuel cu Hristos, urmându-l pe evanghelistul Matei, primul care amintește de această profeție și de împlinirea ei: *„Acestea toate s-au făcut ca să se îplinească ceea ce s-a spus de Domnul prin prorocul care zice: Iată Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu”* (Matei, I, 22-23). În interpretarea Sfântului Evanghelist Matei găsim o primă mențiune despre Fecioria Mariei, ceea ce arată că evanghelistul cunoștea bine profeția lui Isaia și sensul ei. Această profeție se referă la apelativul de „fecioară” la Maica Domnului. În Vechiul Testament este singurul caz când mama unui prunc se numește fecioară, pentru că „*almah*” se referă la o maică cu totul excepțională (6). Cuvântul cel mai potrivit pentru Născătoarea de Dumnezeu este acela de „fecioară”, ci nu cel de „copilă”. Deoarece Fiul lui Dumnezeu nu s-a născut din sămânță omenească, ci prin înrâurirea Duhului Sfânt, profetul Isaia, care a prevestit multe momente din viața Mântuitorului, nu putea să aibă viziune decât aceea a Fecioarei Maria, care a zămislit și a născut în chip suprafiresc pe Mesia. Fiind insuflat de Duhul Sfânt, profetul nu se tulbură că o fecioară naște, așa cum s-a întâmplat cu bătrânul Iosif, căruia îngerul Domnului i-a explicat starea suprafirescă a Fecioarei Maria. Așadar, în viziunea profetului nu poate fi vorba decât de Maica Domnului și nicidecum de o femeie tânără căsătorită, cum au crezut unii teologi. Același lucru este valabil și cu privire la cuvântul „Emanuel”, care desemnează pe Fiul lui Dumnezeu, ci nu pe fiul regelui Ahaz, căruia Isaia i-a adresat profeția (7). Acest text de la Isaia este considerat de bază pentru teotokologie, pe el sprijinindu-se atât nașterea supranaturală a lui Mesia, dintr-o Fecioară, cât și

alegerea pentru acest fapt a unei fecioare din neamul lui David. Cu alte cuvinte prin Cel ce se va naște dintr-o fecioară, separația dintre om și Dumnezeu va fi abolită, restabilindu-se unitatea primordială dintre Dumnezeu și om, tulburată și slăbită de păcat.

Textul acestei profeții mesianice trebuie relaționat cu alte două locuri din profetul Isaia, cel care pe drept cuvânt a fost numit evanghelistul Vechiului Testament, în special prin modul în care a pus în scris descoperirea despre patimile lui Hristos (cap. 53). Cu siguranță însă, că și profețiile lui mesianice despre nașterea din Fecioară, despre eliberarea spirituală din păcat a lui Israel prin Mesia, despre originea davidică și puterea lui Mesia peste care se va odihni Duhul lui Dumnezeu, receptate ca atare în învățătura și cultul Bisericii creștine primare, întregesc tabloul complet al imaginii Mântuitorului și a Maicii Sale, descoperit prin Duhul Sfânt și confirmat în Sfintele Evanghelii. Cercetătorii îl consideră, de aceea, pe profetul Isaia „cel ce a dat lumii, prin puterea Duhului Sfânt, ideea Maicii Fecioare a lui Mesia” (8). O altă profeție importantă o găsim la profetul Miheia: *„Și tu, Betleeme, Efrata, mic ești între miile lui Iuda, din tine va ieși Stăpânitor peste Israel, iar obârșia Lui este dintru început, din zilele veșniciei. Pentru aceasta îi va lăsa până în vremea când aceea ce trebuie să nască va naște”* (Miheia, V, 1-2). Dacă avem în vedere că Miheia a fost contemporan cu profetul Isaia, este clar că cele două profeții merg împreună, înscriindu-se în sfera teotekologiei. Așadar, și la profetul Miheia profeția despre Sfânta Fecioară este inseparabilă de cea despre Mesia; pe lângă aceasta, este atestat faptul că maternitatea ei mesianică, și în aceeași măsură persoana și rolul ei, țin de planul lui Dumnezeu. Acest plan al Providenței Divine cuprinde nu numai locul, data și contextul general în care va veni Mesia, ci, în primul rând, persoana aleasă de Dumnezeu, ca exponent nu doar al rămășiței lui Israel, ci al întregii umanități, prin care se va întrupa El, adică persoana Fecioarei Maria. De altfel, Sfinții Părinți răsăriteni au înțeles că nu numai textele acestor profeții aduc lumină asupra persoanei unice a Maicii Domnului, dar însăși istoria poporului ales, în toată complexitatea ei, poate servi ca model sau tipologie pentru Biserica întemeiată de Mântuitorul Iisus Hristos prin pogorârea Duhului Sfânt, în care sfinții și dreptii au fost ei înșiși anticipați de dreptii Vechiului Testament. Un exemplu în acest sens îl întâlnim în cartea Regilor prin menționarea numelui mamei regelui, care se suie pe tron, cu ocazia fiecărei schimbări, mama regelui având la curte o poziție aparte. „ Statutul particular al mamei regelui mesianic, putea fi o

prefigurare a locului pe care Mama Regelui Mesia, adică a lui Iisus Hristos, l-a primit în Împărăția Fiului ei” (9).

O altă profetie teotokologică o aflăm expusă în cartea profetului Iezechiel: „*Apoi m-a dus bărbatul acela înapoi la poarta cea dinafară a templului, spre răsărit, și aceasta era închisă. Și mi-a zis Domnul: Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide și nici un om nu va intra pe ea, căci Domnul Dumnezeu lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi închisă*”(Iezechiel XLIV, 1-2). Acest text a fost interpretat de Sfânta Tradiție ca referindu-se direct la pururea-fecioria Maicii Domnului, precum și la motivația spirituală a acesteia: în vederea coborârii la oameni, din inițiativa Sa proprie a Fiului lui Dumnezeu. El se va coborî nu în baza unei determinări exterioare, ci pe temeiul propriei Sale hotărâri, motivată doar de bunătatea Sa. Tocmai acest lucru îl și atestă dogma pururea-fecioriei, anume că inițiativa Întrupării aparține exclusiv lui Dumnezeu. Un alt text profetic referitor la Maica Domnului și care este astăzi folosit la rânduiala Proscomidiei, ce premerge Sfintei Liturghii, este acela din psalmi: „*Stătut-a împărăteasa de-a dreapta ta, îmbrăcată în haină aurită și prea înfrumusețată*”(Psalmul XLIV,11). Caracteristica acestui text constă în dimensiunea lui eshatologică, ceea ce demonstrează faptul că profețiile teotokologice vechi-testamentare se referă nu doar la viața istorică a Mariei, ci, în egală măsură, la locul ei de cinste în Împărăția Cerurilor. Pe baza unor astfel de mărturii profetice, Biserica a înțeles că locul Maicii Domnului, atât în iconomia Întrupării li a mântuirii neamului omenesc, cât și în veacul viitor, nu poate fi decât unul singur: de-a dreapta Celui ce a ales-o, a pregătit-o prin Duhul Sfânt, Biserica a Lui, înaintea Bisericii văzute de la Cincizecime. Nimeni și nimic nu o poate despărți pe Împărăteasă de Împăratul ei și al lumii, de la care îi vine o cinstire veșnică, ce depășește, dar și confirmă, cinstirea pe care i-o aduc credincioșii în Biserică.

Există, de asemenea, în Vechiul Testament și simboluri sau fapte minunate cu referire la persoana Maicii Domnului. „Dacă profețiile menționate anterior se înscriu în dimensiunea catafatică a cunoașterii anticipate a Maicii Domnului, ca Mamă a lui Mesia, cele ce urmează, vor face trimitere la dimensiunea apofatică, experimentabilă prin puterea Duhului Sfânt, a acestei cunoașteri. De menționat, că ambele tipuri de cunoaștere se vor prelungi și amplifica în cuvintele și faptele minunate ale Noului Testament, ce se referă la Maica Domnului” (10).

Primul dintre simbolurile vechi-testamentare ce au profetit-o pe Maica Domnului este „scara lui Iacob”(Facere, XXVIII, 12). Această scară, în capul căreia se arată patriarhului Iacob, în vis, Însuși Domnul Dumnezeu lui Avraam, a fost înțeleasă de Sfinții Părinți ca având cel puțin două înțelesuri: coborârea lui Dumnezeu pe pământ prin Întruparea Sa și persoana prin care se va coborî sau se va întrupa El, adică persoana Maicii Domnului. În primul sens, cel mesianic, visul lui Iacob, împlinit prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu va fi confirmat de Însuși Iisus prin cuvintele consemnate în Evanghelia de la Ioan: „Adevărat, adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se și pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se și coborându-se peste Fiul Omului”(Ioan I, 51). În cel de-al doilea sens, trebuie afirmat că prin Întrupare, cerul și pământul s-au unit din nou, așa cum erau unite profetic prin scara lui Iacob, dar cea prin care s-a petrecut minunea aceasta a fost Maica Domnului, cea care si-a dat consimțământul liber. De aceea, Biserica este cea care confirmă acest adevăr prin faptul că o numește, în slujbele sale, pe Maica Domnului *scara lui Iacob și poarta cerului*. Mai mult decât atât, scena Bunevestiri, prin care visul lui Iacob s-a concretizat, este pictată pe ușile împărătești ale iconostasului, ca o referire directă la porțile Împărăției cerurilor, care s-au deschis prin coborârea Fiului lui Dumnezeu în Sfânta Sa Maică. A doua teofanie, la fel de semnificativă ca și prima, este cea de pe muntele Horeb, atunci când lui Moise îi vorbește Dumnezeu: „Acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieșea dintr-un rug; și a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia”(Ieșire III, 2). Dimensiunea teotokologică a acestei arătări a lui Dumnezeu a fost văzută de Părinți în rugul ce ardea fără să se consume și care preînchipuia trupul Maicii Domnului, în care avea să se coboare Cuvântul Tatălui cu dumnezeirea Sa, fără ca prin aceasta firea omenească a Sfintei Fecioare să fie consumată de focul dumnezeirii. Este aici poate cea mai elocventă mărturie profetică și revelată a realității unirii ipostatice, petrecută în sânul Fecioarei, întru totul apofatică pentru mintea omenească. Din acest apofatism al Întrupării, al unirii ipostatice, decurge și apofatismul persoanei Maicii Domnului, despre care avem certitudine atât prin ștergerea păcatului adamic în momentul Bunevestiri, cât și prin păstrarea ei neatinsă de păcatele personale, prin puterea Duhului Sfânt. Focul curățitor, care nu consumă firea omenească, ci numai pata păcatului, este energia veșnică, necreată pe care o va împărtăși Hristos prin Duhul Sfânt, mai întâi celei mai alese dintre toți oamenii, Preacuratei Sale Maici,

iar apoi în ziua Cincizecimii, Bisericii Sale, zidită pe Întruparea, Jertfa și Învierea Sa. Legată în mod direct de această teofanie este și minunea săvârșită de Dumnezeu cu „*toiagul lui Aaron*” cel care a odrăslit. Acest fapt minunat a fost interpretat în Biserica Ortodoxă ca o profeție a nașterii supranaturale a Mântuitorului din Sfânta Fecioară Maria, toiagul simbolizând fecioria Maicii Domnului. Pe aceeași linie profetică, se înscrie și minunea săvârșită de Dumnezeu la cererea lui Ghedeon, în care lâna, fie rămâne uscată, fie se umple de rouă, în contrast cu pământul pe care era așezată (Judecători VI, 36-40). Episodul acesta a fost interpretat drept un semn al maternității divine, roua picată peste lâna, în jur fiind numai uscăciune, ceea ce o prefigura pe Fecioara Maria ca și Mamă a Cuvântului Întrupat. Minunea trecerii prin Marea Roșie a poporului israelit (Ieșire XIV, 1-31), ca de altfel și alte minuni din Vechiul Legământ, este încărcată de sensuri spirituale și profetice, pe care în epoca creștină, Sfinții Părinți le vor descoperi și aprofunda. Pe lângă semnificațiile mesianice, trecerea sau Paștele lui Hristos prin moarte, ca om, spre înviere, anticipare a Botezului creștin (trecerea fiecărui credincios în unire cu Hristos la învierea spirituală), descoperim și o dimensiune teotokologică: trecerea prin mare ca pe uscat este o profeție și despre nașterea supranaturală a Mântuitorului din Sfânta Fecioară, nestrucând pecetea fecioriei sale. Multiplicitatea aceasta de sensuri este paradoxală și totuși unitară, așa cum Însăși Providența divină este paradoxală, fără să-și piardă unitatea ei interioară dată în Logosul lui Dumnezeu și în Duhul Sfânt (11). Ca loc al prezenței inefabile a lui Dumnezeu prin Întrupare, Preacurata Maică a lui Dumnezeu, a fost prefigurată în Vechiul Testament și de „*chivotul Legii*” ce poartă viața dumnezeiască și puterea de a vindeca, sau „*norul*” ce umple casa Domnului cu slavă (Numerii cap. IX).

„Fiecare din aceste imagini s-a fixat în mintea și inima Bisericii, furnizând material pentru celebrările liturgice și hrană pentru credința poporului. Acest tip de imagine este real, numai întemeiat pe un adevăr adânc: acela că mariologia este o parte a hristologiei. Fecioara Maria poate fi înțeleasă cu adevărat, taina ei poate fi sărbătorită cu deplină credință, doar revelată de persoana și lucrarea mântuitoare a Fiului Său. Din direcție opusă, sensul este de asemenea adevărat: Taina suferinței mântuitoare a lui Hristos, taina lucrării Sale de mântuire, ascunsă de Stăpânitorul veacului acestuia, sunt pe deplin dezvăluite ochilor credinței prin persoana Preasfintei Sale Maici” (12). Vechiul Testament prezintă ca element central speranța trimiterii în lume de la Dumnezeu a unui Mântuitor.

Această venire a Celui promis de Cel de sus, constituie principiul istoriei omenirii care se realizează în Domnul Hristos. În virtutea acestei aşteptări se înscrie promisiunea unui izbăvitor care traversează Alianţa şi existenţa poporului lui Dumnezeu, fiind permanent alimentată de profeţiile proorocilor, referitoare la trimiterea Izbăvitorului. El va fi preot în veac după rânduiala lui Melchisedec (Psalmul CIX, 4). În acest context se înscrie, de bună seamă, şi rolul Fecioarei Maria, care a fost prefigurată în Vechiul Testament aşa cum a fost profeţită şi venirea Fiului lui Dumnezeu în lume, la plinirea vremii. Şi aşa cum Dumnezeu a pregătit pe poporul lui Israel pentru întruparea Fiului Său, aşa a vestit şi pe Maica Fiului Său. Astfel, mărturia Sfintei Scripturi anticipează pe Preacurata Fecioară şi misiunea ei în naşterea Fiului lui Dumnezeu. Raţiunea acestei mărturii, cuprinsă în Evangheliile, este de a dovedi că Domnul s-a născut „din casa şi din seminţia lui David”. Sintagma „fiul lui David” din Sfintele Evangheliile prezintă legătura Mântuitorului Iisus Hristos cu Israel şi începutul Împărăţiei. Descendenţa Sa din David era necesar să fie prin Fecioara Maria, care este şi ea „din casa şi din seminţia lui David”. Această prefigurare a determinat pe exegeţii textului biblic să găsească în vechile Scripturi ale lui Israel, profeţii şi tipologii despre prefigurarea Maicii Domnului, despre Eva, despre Înțelepciunea lui Dumnezeu şi despre Mireasa din Cântarea Cântărilor. Înşuşirea acestor prefigurări de către Biserica creştină a primelor veacuri a fost foarte importantă în cunoaşterea adevărului despre zămislirea şi naşterea Mântuitorului Hristos şi despre cinstirea Maicii Domnului (13).

Note:

1. Pr. conf. ILIE MOLDOVAN, *Învăţătura Sfintei Scripturi despre Prea Curata Fecioară Maria şi implicaţiile ei religioase morale*, în Revista „Ortodoxia”, nr. 3/1980, p. 470.
2. Pr. MARIUS ŢEPELEA, *Mariologia primelor trei secole*, Ed. Emia, Deva, 2004, p.11.
3. IBIDEM, p.12.
4. Diac. asist. EMILIAN CORNIŢESCU, *Temeiuri ale preacinstirii Maicii Domnului în Vechiul Testament*, în Ortodoxia, nr. 3/1980, p. 494.
5. Pr. conf. dr. ŞTEFAN BUCHIU, *Maica Domnului, o introducere în teotologia ortodoxă*, Ed. Sigma, Bucureşti, 2006, p. 88.

6. Pr. dr. MIHAI GH. VIZITIU, *Învățătura despre Maica Domnului după Sfânta Scriptură*, în Revista „Studii Teologice”, nr. 3-4/1978, p. 183.
7. Diac. asist. EMILIAN CORNIȚESCU, *Temeiuri ale preacinstirii Maicii Domnului în Vechiul Testament*, p. 495.
8. Pr. conf. dr. ȘTEFAN BUCHIU, *Maica Domnului, o introducere în teotologia ortodoxă*, p.89.
9. ALEXIS KNIAZEV, *Maica Domnului în teologia ortodoxă*, trad. de Lucreția-Maria Vasilescu, Ed. Humanitas, București, 1998, p. 49.
10. Pr. conf. dr. Ștefan Buchiu, *Maica Domnului, o introducere în teotologia ortodoxă*, p. 92-93.
11. IBIDEM, p. 96.
12. Pr. prof. dr. JOHN BRECK, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. de Ioana Tămăian, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2003, p. 208.
13. IPS dr. IRINEU POPA, *Maica Domnului în iconomia mântuirii și preacinstirea ei în Biserica Ortodoxă*, curs de Istoria Dogmelor pentru anul II Master, Facultatea de Teologie din Craiova, 2014, p. 1-2.

ELEMENTE PASTORALE ÎN CAPITOLUL 10 AL EVANGHELIEI DUPĂ SFÂNTUL IOAN TEOLOGUL ȘI ÎN EPISTOLELE PAULINE⁵

Teodor-Costin Oiță⁶

Evanghelia după Ioan (Capitolul 10) – Păstorul cel bun

La scurt timp după vindecarea orbului din naștere, Iisus Hristos se numește pe Sine, într-una din pildele pe care le adresează ierusalimitenilor: „Păstorul cel bun”. În Evanghelia Sfântului Ioan Evanghelistul găsim la loc de cinste acest termen de „Păstorul cel bun, care își dă viața pentru oile Sale” (1). Acest lucru se întâmplă și spre împlinirea unor profeții vetero-testamentare ca: „voi pune peste ele un singur păstor, care le va paște; El le va paște și tot El va fi păstorul lor” (2). Este adevărat că în alte locuri este numit și „Mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatul lumii” (3), însă această trimitere prefigurează Jertfa Sa cea mântuitoare „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire”.

Lucrarea de păstor nu era nici o rușine nici în vechime. Chiar și la asiro-babilonieni existau, conform diferitelor surse și mărturii, elemente de comparație între conducătorul statului și păstor, cel dintâi fiind privit metaforic ca păstor al poporului. Chiar și Proorocul David a fost de Dumnezeu să fie conducător al poposului ales în vremea în care era păstor la oi (4).

În vremea profetului Ieremia se constată că existau și păstori nevrednici. De aceea el spune: „Vai de păstorii care pierd și împrăștie oile turmei” (5). Păstorul cel bun în schimb „nu strigă, nici nu poruncește pentru că oile I se supun recunoscându-I vocea, El chemând pe fiecare după nume călăuzindu-l spre izvoarele apei vieții veșnice” (6).

Spunând: „Eu sunt ușa, de va intra cineva prin Mine, se va mântui” (7); „Eu sunt Calea” (8), Mântuitorul ne dă de înțeles că numai prin faptul de a sta în legătură directă cu El, omul poate câștiga viața cea veșnică. Dumnezeu este Ușa care se deschide tuturor celor ce cred în El și Îl mărturisesc cu viața și cu faptele. Imaginea Păstorului celui Bun mai arată și faptul că El nu ne devine păstor cu forța, ci ne lasă libertatea de a alege această cale. Iar cei care Îl

⁵ Lucrare de seminar susținută la disciplina *Teologie Pastorală*.

⁶ Anul IV, Facultatea de Teologie din Craiova.

ascultă și se lasă păstoriți de El nu devin nicidecum sclavi, ci dimpotrivă, responsabili și plini de iubire dumnezeiască.

Mântuitorul amintește și de faptul că există și cei care lucrează împotriva acestui scop și anume furii, care vor să risipească turma și cărora nu le pasă de aceasta. Furul fiind tot cel care învață greșit pe ceilalți spre pierzarea lor. Un alt real pericol îl prezintă cei plătiți pentru a păstori, căci acestora nepăsunde-le de turmă, ci mai degrabă de plată, lasă turma să se piardă, neavând vocație pentru păstorie. Spre deosebire de toți aceștia, Mântuitorul nostru Iisus Hristos „își pune viața pentru turma Sa”.

Prin neascutare ajungem la maxima anxietate, la teamă și la neliniște, toate uneltiri ale vrăjmașilor, care pun stăpânire pe noi. În această dezordine și acest haos sufletesc, Păstorul cel bun ne cheamă să-L urmăm: „Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi” (9).

Sfaturi Pastorale în Epistolele Pauline

Dintre scrierile pauline, cele de tip pastoral sunt în ordine cronologică următoarele: I Timotei, Tit și II Timotei (10). Tit și Timotei sunt unii dintre episcopii primului veac creștin. Ei au intrat în contact direct cu Sfinții Apostoli și au transmis mai departe învățătura primită de la aceștia. Aceste epistole se numesc pastorale întrucât ele se adresează anumitor păstori ai Bisericii primare și au în vedere modul în care trebuie săvârșită pastorația. Atât forma, conținutul, data scrierilor și semnătura de la sfârșitul acestora cât și Sfânta Tradiție, mărturisesc faptul că autorul acestor epistole este *Sfântul Apostol Pavel*. Desigur, de-a lungul timpului au existat voci care să conteste parțial sau total această autenticitate, însă fără nici un fundament concret. Obiecțiunile ridicate de criticii protestanți împotriva autenticității epistolelor pastorale privesc îndeosebi forma și conținutul doctrinar, putând pot fi grupate în jurul a patru idei și anume (11):

- diferența dintre limbajul și stilul epistolelor și lipsa de forță combativă în unele dintre acestea. Însă forța compativă nu putea fi prezentă în toate epistole, ținând cont de faptul că unele dintre ele au fost scrise când Sfântul Apostol Pavel era deja la o vârstă destul de înaintată, nemaivând aceeași vigoare. Iar în ceea ce privește stilul și limbajul, un geniu ca Sfântul Apostol Pavel nu putea scrie mereu folosind aceleași expresii și forme în totalitate, ci variind de la caz la caz în anumite privințe.

- gnosticismul pe care îl combate Sfântul Apostol Pavel prin epistolele sale nu exista în acea perioadă, el apărând tocmai în secolul al II-lea. Însă gnosticismul, ca apariție istorică, este anterior erei creștine. Își are rădăcinile în păgânism și în iudaism (12).
- este contestată de asemenea contestată și existența unei ierarhii bisericești care ar fi apărut tocmai în secolul al II-lea. Însă știm foarte bine că Sfântul Apostol Pavel și Barnaba, în prima călătorie misionară, au hirotonit preoți în tinerele biserici locale. De asemenea, au hirotonit episcopi, ca în cazul Sfinților Tit și Timotei. Așadar, chiar dacă nu au existat de la început trepte ierarhice, a existat o anumită organizare a Bisericii Primare.
- s-a mai obiectat și asupra faptului că numeroasele detalii cronologice și biografice nu se pot încadra în viața Sfântului Apostol Pavel. Însă și această contestație este la fel de nefondată, din moment ce epistolele sunt adresate lui Tit și lui Timotei. În felul acesta, înțelegem că ele nu puteau fi din altă perioadă, pentru că nu ar mai fi existat destinatarii. Iar varietatea de nume regăsite în epistole, sunt nume care se întâlnesc doar în primul veac creștin.

Epistola I Către Timotei

Timotei, ca destinatar al epistolei, provine dintr-o familie formată din o mamă evreică, Eunichi, un tată grec și o bunică numită Loida. Aceștia au fost convertiți la creștinism în prima călătorie misionară a Sfântului Apostol Pavel, Timotei devenind astfel unul din ucenicii cu vechime ai Sfântului Pavel. În cea de a doua călătorie misionară, Timotei merge alături de Sfântul Apostol Pavel ca ucenic al acestuia și însoțitor. De atunci, el devine cel mai apropiat și devotat colaborator al sfântului. Chiar și în cea din urmă călătorie misionară, și anume cea din Spania și Creta, Sfântul Apostol Pavel îl ia pe cel pe care îl prețuia atât de mult, și anume pe Timotei (13).

„Timotei devine cel mai devotat și mai apropiat colaborator al Sfântului Apostol Pavel” (14) și tot odată unul din conducătorii capabili ai Bisericii. În acest sens, el primește și epistola prin care este povățuit în ceea ce privește activitatea pastorală pe care avea să o exercite. În luptele ce avea să le poarte cu ereticii, cu păgânii și cu cei care nu i-ar fi respectat autoritatea de episcop, Epistola părintelui său are tocmai menirea de a-i întări autoritatea.

De reținut este și faptul că, după cum Timotei primește îndrumări pastorale de la Sfântul Apostol Pavel, la fel și Apostolii au primit îndrumări de la Însuși Mântuitorul. Observăm deci cum este

impusă conduita ucenicilor în „casă” și în „cetate” (v. 5-11) (15): „Iar în orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia” (16).

Epistola are în vedere modalitatea pastorală de transmitere a credinței mântuitoare laudate de Iisus Hristos, superioară credinței Legii Vechi (17). Data scrierii este plasată în jurul anului 65, iar locul de unde a fost scrisă se presupune a fi Filipi din Macedonia.

Epistola I-a către Timotei are șase capitole și poate fi împărțită în două părți: Partea I-a – Pastorală, (cap. I-III) și Partea a II-a – Morală (cap. IV-VI) (18):

În prima parte și anume în primul capitol al epistolei, Sfântul Apostol Pavel oferă o serie de învățături despre modul cum trebuie păzită adevărata credință de învățătorii cei mincinoși și care este rolul Legii și pilda Apostolului. De asemenea, regăsim multe elemente care vizează organizarea cultului și orânduirea preoților. Apostolul vorbește despre „lupta cea bună”(I, 18) în care trebuie să lupte păstorul de suflețe, pentru Biserică și pentru Hristos. Sunt prezentate de asemenea și anumite reguli care trebuie urmate în vederea unei mai bune organizări și desfășurări a cultului divin. Întâlnim și îndrumări despre alegerea viitorilor slujitori ai Bisericilor. Tot aici vedem și caracterul universal al Bisericii (II, 1-4), vedem cum Mântuitorul Iisus Hristos este Unicul Mijlocitor între Dumnezeu și oameni (II, 5-7) și cum trebuie să fie atitudinea credincioșilor la adunările de cult (II, 8-15) (19).

Cea de a doua parte a epistolei conține îndrumări privind raporturile dintre păstor și păstoriiți. Regăsim aici obligațiile pe care Timotei le are ca slujitor al Bisericii, îndeosebi în ceea ce privește conduita și predica acestuia. Mai este menționat și felul în care păstorul trebuie să se poarte cu credincioșii diferitelor pături sociale: sclavi, tineri, bătrâni, văduve. De asemenea, sunt adresate și unele îndemnuri mai speciale în vederea păstrării dreptei credințe, a luptei împotriva ereticilor și cu privire la primejdiile bogăției. Nu întâmplător Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „de ce oare scrie numai lui Tit și Timotei, deși Sila era dintre cei încercați și Luca de asemenea ... așadar, de ce scrie numai lui Tit și Timotei? Fiindcă numai acestora le încredințase biserici, pe când pe ceilalți îi purta încă cu el” (20).

Din această epistolă înțelegem faptul că Sfântul Apostol Pavel, prin tactul său pastoral și preocuparea continuă față de buna organizare și funcționare a Bisericii lui Hristos, ne lasă o adevărată capodoperă în ceea ce privește latura de pastorație a acesteia. Astfel încât ceea ce găsim prezentat în această epistolă, cât și în cea către Tit, rămâne mereu valabil, depășind cu mult limitele epocii în care au

fost scrise. Printre învățăturile pastorale și morale prezentate aici, sesizăm: datoria pe care pastorul o are în a păstra credința curată și de a se feri de eretici, de a îndemna la pocăință pe cei care greșesc, de a avea ținută corespunzătoare la rugăciune, atât femeile cât și bărbații, de a se comporta cu toții cunviincios față de văduve, bătrâni, tineri, și preoți, iar cei bogați să își pună nădejdea în Dumnezeu cel viu (VI, 17-19), iar nu în bogățiile cele trecătoare și nestatornice. În concluzie, această epistolă constituie, alături de cea de a II-a Epistolă către Timotei și de cea către Tit, un adevărat manual de Pastorație și totodată un valoros îndrumar pentru cei care doresc să îmbrățișeze slujirea preoțească (21).

Epistola a II-a către Timotei

„A doua epistolă către Timotei a Sfântului Apostol Pavel are tot un caracter pastoral. Este mai redusă decât prima, mai personală, dar cu un conținut tot atât de important pentru păstorul de suflete” (22). A fost scrisă în vremea când Sfântul Pavel era în lanțuri la Roma, spre sfârșitul vieții sale. Este o invitație adresată lui Timotei, de a veni să-l vadă pentru ultima dată și arată caracterul iubitor al Apostolului și grija acestuia față de opera sa.

Prima parte (I, 1 – II, 13) conține o serie de sfaturi și învățături cu privire la dobândirea unei vieți creștine și modalitatea de a păstra dreapta credință neschimbată. Timotei este lăudat pentru credința de care a dat dovadă și este îndemnat să păzească dreapta credință. În cea de a doua parte (II, 14 – IV, 8), destinatarul este sfătuit să lupte neconținut împotriva tuturor învățătorilor mincinoși. Este învățat cum să lupte împotriva acestora și să ajungă la cununa ostanelilor presupuse de apostolatul creștin. De asemenea el este povățuit cum să stea împotriva pericolului apostaziei și cum să se poarte împotriva celor abătuți de la credință. În încheiere (IV, 8 – 22), sunt așezate mai multe recomandari, vești și implicita salutarea finală.

„Ca învățături pastorale remarcăm: pregătire specială, abnegație și suferințe pentru îndeplinirea misiunii sacerdotale (II, 35); îndepărtarea de eretici și de discuțiile zadarnice cu ei (II, 14, 16, 23; III, 2-5; IV, 3-4); Sfânta Scriptură este cartea de temelie a păstorului de suflete (III, 15); datoria preotului de a predica în orice împrejurare (IV, 2); testamentul Sfântului Pavel, pildă pentru toți preoții (IV, 6-8). Deci, epistola aceasta este încă o sursă de inspirație și meditație pentru oricare păstor de suflete”(23).

Epistola către Tit

După cum îi este numele, această epistolă este adresată lui Tit, unul dintre episcopii primului veac creștin. Despre el știm că era originar din Creta, fiind descendent al regelui Min și nepot al guvernatorului insulei. Trimis fiind la Ierusalim, acesta a cunoscut pe Mântuitorul și a asistat la Patimile, moartea, Învierea și Înălțarea Sa la cer. De asemenea, cunoaștem prin intermediul tradiției, faptul că ar fi fost unul din cei 70 de ucenici. Este amintit de 12 ori în epistolele Sfântului Apostol Pavel și mereu la loc de cinste. În ceea ce privește timpul scrierii, acesta este plasat în jurul anului 65, la puțin timp după scrierea epistolei I către Timotei, iar locul scrierii ar fi, ca și la I Timotei, Filipi.

Epistola are în componență trei capitole. Conține îndrumări cu privire la: alegerea și instituirea preoților; îndemnuri pentru o viață cu adevărat creștină – caracterizată prin supunere, pace și fapte bune; evitarea ereticilor și a discuțiilor nefolositoare. Distingem de asemenea o parte introductivă (I, 1-4), o parte dogmatică (I, 5-16), alta parenetică (II, 1 – III, 11) și epilogul (III, 12-15).

„Ca idei pastorale se afirmă: însușirile necesare preoților (I, 6-9; comp. I Tim. III, 1-13); păzirea deeretici (I, 10, 14-15; III, 10); sfaturi în legătură cu comportamentul bătrânilor, bătrânelor, tinerelor și tinerilor (cap. II); îndemn ca păstorul să fie exemplu pentru păstoriții săi prin viață curată, propovăduire și fapte bune (II, 7); supunerea robilor către stăpâni, ca o exemplificare a învățăturii creștine (II, 9-10); supunerea față de autoritatea de stat și dregătorii lumești (III, 1)” (24).

Și această epistolă constituie un izvor abundent de sfaturi și îndrumări pastorale, universal valabile și folositoare păstorilor de suflețe din Biserica lui Hristos.

Din cele de mai sus înțelegem că Pastorația, ca lucrare misionară a Bisericii, are sensul de călăuzire duhovnicească a oilor raționale în procesul mântuirii: curățirea de patimi, luminarea de harul sfințitor și mântuitor al Duhului Sfânt și unirea cu Dumnezeu în Lumina necreată a Împărăției Sale cerești (îndumnezeirea) (25).

De aceea, trebuie să luăm aminte la Cuvântul Scripturii și să purtăm de grijă pentru sufletele noastre. Să fim oile cele bune ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, iar El să ne păstorească, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, acum și pururea și în vecii vecilor! Amin.

Note:

1. Ioan 10, 11.
2. Iezechel 24, 23.
3. Ioan 1, 29.
4. I Regi 16, 11.
5. Ieremia 23, 1.
6. Apocalipsă 7, 17.
7. Ioan 10,9.
8. Ioan 14, 6.
9. Matei 11, 28.
10. Din acest punct de vedere ar fi mai potrivit să fie citite în această ordine.
11. Pr. conf. univ. dr. Dionisie Stamatoiu, *La plinirea vremii (Gal. IV, 4) Pagini de Noul Testament*, Ed. Universitaria, Craiova, 2002, p. 357-358.
12. Ibidem, p. 358.
13. Ibidem, pp. 361-363.
14. Ibidem, p. 361.
15. Pr. dr. Ion Sorin Bora, *Cei Șaptezeci de ucenici (Luca 10, 1-24) istoria exegezei; tradiții creștine*, Ed. Mitropolia Olteniei, Craiova, 2013, p. 163.
16. Luca, 10, 5.
17. Pr. Sabin Verzan, *Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, în Revista „Studii Teologice”, București, 1988, p. 50.
18. Pr. conf. univ. dr. Dionisie Stamatoiu, *op.cit.*, p. 363.
19. Ibidem, pp. 363-369.
20. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Tâlcuiri la epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel*, Ed. Nemira, București, 2005, p. 7.
21. Pr. conf. univ. dr. Dionisie Stamatoiu, *op.cit.*, p. 384.
22. Ibidem, p. 385.
23. Ibidem, p. 391.
24. Ibidem, p. 397.
25. Gheorghios D. Metallinos, *Parohia – Hristos în mijlocul nostru*, Ed. Deisis, Sibiu, 2004, p. 65.

CÂNTAREA ARHANGHELULUI GAVRIIL CĂTRE NĂSCĂTOAREA DE DUMNEZEU: PRAVILA DE RUGĂCIUNE „BOGORODIȘNAIA“

Pr. Corneliu Dogaru⁷

Maica Domnului este Mijlocitoarea creștinilor către Dumnezeu Tatăl, iar rugăciunea neîncetată către Ea sporește ajutorul pe care aceștia îl primesc. Pravila de „Bogorodișnaia“ (ce se tâlcuiește „Născătoare de Dumnezeu“, din slavonă) constă în zicerea de 150 de ori a cântării aduse de Arhanghelul Gavriil ca închinăciune Născătoarei de Dumnezeu: „Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-Te! Ceea ce ești plină de har, Marie, Domnul este cu Tine. Binecuvântată ești Tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui Tău, că ai născut pre Mântuitorul sufletelor noastre“.

Tradiția Bisericii spune că pravila „Bogorodișnaia“ a fost lăsată de însăși Maica Domnului, fiind împlinită mai apoi, în secolul VII, de toți creștinii. Treptat, a fost lăsată uitării, Sfântul Serafim de Sarov amintind de această pravilă de care spunea că, spusă în fiecare zi de către creștin, alături de rugăciunile de dimineață și de seară, este izbăvitoare și mântuitoare. De altfel, în chilia Sfântului Serafim de Sarov a fost găsită o cărticică veche cu descrierea minunilor petrecute cu cei care împlineau această pravilă. Această pravilă se face și în prezent în mănăstirea din Diveevo a Sfântului Serafim de Sarov, în fiecare seară de la ora 21:00, la procesiunea de pe Kanafka (drumul Maicii Domnului ce înconjoară mănăstirea).

Episcopul Serafim (Zvedinski), proslăvit în ceata noilor mucenici și mărturisitori ruși, a cunoscut puterea pravilei, deoarece în surghiun spunea că în calea sa grea de la Melenkov până la Moscova, de la Moscova la Alma Ata, de la Alma Ata la Uralsk și mai departe, în Marea Caspică, au fost presărate minuni. „Câteodată mă gândesc că Domnul înadins m-a îndreptat pe această cale, ca să mă conving aievea cât de puternică este rugăciunea Maicii Preciste înaintea Lui și cât de lucrătoare poate fi îngereasca bunavestire: Născătoare de Dumnezeu Fecioară, bucură-te! În locurile cele mai de nestrăbătut această cântare îmi netezea drumul, trimițându-mi însoțitori credincioși, în situații aparent fără ieșire îmi prilejuia scăparea nesperată, iar pe cei dușmănoși îi îmblânzea, inimile cele rele nu o dată le îmbuna și pe cei împietriți îi ardea și îi făcea de ocară. Ca să piară ei cum piere fumul“, mărturisea episcopul.

⁷ Parohia Filiași III, Protoieria Craiova Nord, județul Dolj.

Rânduiala pravilei pe scurt

La începutul pravilei se citesc rugăciunile Tatăl nostru, Ușa milostivirii și Rugăciune pentru părintele duhovnic. Apoi, după fiecare 10 rugăciuni se citește „Ușa milostivirii“, ne amintim de câte un eveniment din viața Maicii Domnului și a Mântuitorului, după care ne rugăm la Maica Domnului după trebuințele fiecăruia cu cuvintele noastre: „O, Preasfântă Stăpână Născătoare de Dumnezeu, mântuiește și păzește pre toți creștinii dreptmăritori, sporește-le credința și pocăința, iar pre cei adormiți odihnește-i în veșnica slavă a Domnului nostru“ / „O, Preasfântă Stăpână Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-i și întoarce-i în Biserica Ortodoxă pre cei rătăciți și căzuți robi ai Tăi“ / „O, Preasfântă Stăpână Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-l și păzește-l pre părintele meu duhovnicesc (numele) și cu sfintele rugăciunile lui miluiește-mă pre mine, păcătosul“ etc.

La sfârșitul pravilei se rostește „Cuvine-se cu adevărat“, Doamne miluiește (de trei ori) și apoi rugăciunea „Preasfântă de Dumnezeu Născătoare Fecioară, acoperă-mă și mă păzește pre mine, robul Tău, de toată răutatea sufletului și a trupului și de tot vrăjmașul cel nevăzut și văzut...“

Minuni petrecute ale celor care citesc pravila de rugăciune „Bogorodișnaia“ nu au întârziat să apară, datorită prezenței în permanență a rugăciunii către Maica Domnului. Astfel, mulți credincioși au recunoscut că în perioada cât au spus această rugăciune, au avut loc întâmplări minunate de la Maica Domnului: au găsit locuri de muncă, au simțit pace și bucuria de a se ruga și de a participa la sfintele slujbe sau au avut probleme aparent imposibile care și-au găsit rezolvarea.

Biserici și Mănăstiri din Oltenia

BISERICA DIN ÎNTORSURA, PREGĂTITĂ PENTRU SFÎNȚIRE

Pr. Ionel Pîrvu⁸

Credincioșii Parohiei Întorsura, din Protopopiatul Băilești, județul Dolj, se bucură de un nou locaș de închinare. Lucrările au fost îndeplinite cu multă osteneală, iar biserica închinată Sfântului Ioan Botezătorul așteaptă să fie sfințită.

Parohia Întorsura este situată la circa 35 km de Craiova, pe drumul național Craiova-Calafat, cu ramificație spre stânga în comuna Radovan, la aproximativ 5 km. Localitate cu oameni credincioși și harnici, parohia are astăzi un nou locaș de închinare. Istoria ei se întinde pe câteva decenii, presărată cu încercări de tot felul, dar binecuvântată de Dumnezeu și întărită spre a fi dusă până la capăt.

Demersuri pentru ridicarea unui nou locaș de închinare

Dorința de a ridica aici o biserică s-a conturat în anul 1997, când primarul de atunci al comunei Radovan împreună cu preotul paroh Ion Velea și consilierii parohiali (Ilie Năboiu, Ion Ghiță, Ionel Popa, Ilie Șoșa, Ion Ana, Pătru Mihai și Nicolae Miloș) au convocat Adunarea parohială și au hotărât ridicarea unei noi biserici. Tot în aceeași ședință s-a mai alcătuit și un comitet cu rolul de a contribui la ridicarea noii biserici. La data de 28 iulie 1997, primăria a avizat locația pentru ridicarea sfântului locaș.

La început lucrările au mers destul de greu din cauza lipsei fondurilor și a procedurii de documentație. Cu timpul însă, Dumnezeu i-a binecuvântat pe ostenitori, scoțându-le în cale oameni darnici, care au susținut necondiționat lucrările de zidire. Procesul de documentare a fost susținut în chip deosebit de credincioșii Ilie Năboiu și Florea Dinuț, care, uneori singuri și de multe ori pe propria lor cheltuială, au mers la instituțiile abilitate pentru a obține actele necesare demarării lucrărilor de construcție a noii biserici.

Concretizarea unei necesități pastorale

⁸ Parohia Giubega. Protoieria Băilești, județul Dolj.

În toamna anului 2000 au început săpăturile pentru fundația noii biserici. La această lucrare au participat majoritatea sătenilor, sub coordonarea preotului paroh. Bucuria tuturor a fost plinită în ziua de 14 iunie 2001, când IPS Teofan, astăzi Mitropolit al Moldovei, a pus piatra de temelie la noua biserică, cu hramul „Sfântul Proroc Ioan Botezătorul“. După această etapă, preotul paroh Ion Velea, însoțit de consilierii parohiei, a început procesul de strângere de fonduri pentru construcție. De atunci și până în prezent, laolaltă cu enoriașii parohiei, preoții care au trecut pe aici au ostenit la ridicarea sfintei biserici. Au fost încercări grele și munca depusă a fost de multe ori istovitoare, însă Dumnezeu nu i-a lăsat nici o clipă pe cei care lucrau în ogorul sfintei Sale biserici.

După plecarea preotului Claudiu Cimpoiu, la data de 1 aprilie 2011, postul de paroh a fost ocupat de pr. Alin-Elian Dascălu. Totul fiind aproape gata, Înaltpreasfințitul Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, a binecuvântat prin săvârșirea Sfintei Liturghii în noua biserică, începând cu ziua de 25 decembrie 2011. Tot prin osteneala pr. Dascălu și a credincioșilor din Întorsura, biserica a fost înfrumusețată, a fost așezată catapeteasma și s-au efectuat lucrări de amenajare a curții interioare.

Biografii Luminoase:

PĂRINTELE GHERASIM ISCU, ULTIMUL STAREȚ AL TISMANEI

Pr. lect. dr. Sergiu Grigorie Popescu⁹

Pe pământul românesc au existat, din cele mai vechi timpuri și până spre zilele noastre, creștini care și-au dat viața pentru Hristos. Dacă unii dintre aceștia au ajuns să fie canonizați și trecuți ca martiri în calendarele noastre, și mai mulți au rămas încă prea puțin cunoscuți. Între aceștia se numără și precuviosul părinte protosinghel Gherasim Iscu, ultimul stareț al Mănăstirii Tismana.

În rândurile acestor „martiri târzii”, necanonizați încă, se numără și acei slujitori ai Bisericii Ortodoxe Române care au murit în temnițele comuniste, în perioada 1948-1964. În acei ani, în România, statul comunist a dezlănțuit o adevărată persecuție împotriva Bisericii Ortodoxe Române. Având modelul sovietic, autoritățile politice de la București, în frunte cu Petru Groza și continuând apoi cu Gheorghe Gheorghiu Dej, au încercat să marginalizeze influența și rolul Bisericii Ortodoxe în societatea românească, pedepsind aspru pe acei ierarhi și preoți (fie ei preoți de mir ori membri ai cinului monahal) care au îndrăznit să-și ridice glasurile împotriva abuzurilor și nedreptăților de tot felul săvârșite de statul comunist.

Printre aceștia se regăsesc și mulți, foarte mulți, clerici olteni. De altfel, însemnările din arhiva fostei Securități sunt edificatoare în ceea ce privește zelul cu care slujitorii Bisericii Ortodoxe din dreapta Oltului au înțeles să-și îndeplinească misiunea ce le-a fost încredințată, până la capăt. Astfel, din datele pe care le deținem, în cele cinci județe ale acestei regiuni (Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt și Vâlcea), 41 de slujitori ai Bisericii au murit în temnițele comuniste sau la scurtă vreme după eliberare: 35 de preoți de mir, 4 monahi, o monahie și un cântăreț bisericesc. Ei însângerează o listă cu alte 369 de nume de slujitori ai Bisericii oltene care au fost închiși de regimul comunist.

În slujba Bisericii Ortodoxe

Printre clericii olteni care au murit în odioasele închisori și lagăre comuniste se numără și starețul mănăstirii Tismana, Gherasim Iscu.

⁹ Facultatea de Teologie Ortodoxă din Craiova.

S-a născut la 21 ianuarie 1912, în comuna Poduri, din județul Bacău, în familia țăranilor Grigorie și Elena Iscu. După ce urmează cursurile primare în localitatea natală, la vârsta de 12 ani, îndemnat de mama sa, intră în monahism la mănăstirea Bogdana, județul Bacău. Între 1925-1928, studiază la Seminarul monahal de la Neamț, iar între 1928-1932, la Liceul „Ferdinand” din Bacău. Își continuă apoi studiile seminariale la mănăstirea Cernica, terminând ca șef de promoție în 1935. La 4 ianuarie 1932, a fost închinoviat la mănăstirea Tismana, fiind chemat aici de arhimandritul Glicherie Lavin (stareț al Tismanei în perioada 1930-1942), și el originar tot din comuna Poduri, județul Bacău. Pentru că avea „purtări frumoase și era silitor la carte”, Glicherie Lavin îl va sprijini financiar în perioada 1932-1935, contribuind și sprijinind astfel educația viitorului stareț al Tismanei. În toamna anului 1935 se înscrie la Facultatea de Teologie din București (din cauza războiului și a lipsurilor financiare susține licența abia în 1942). Între 1932 – 1937, a slujt la mănăstirea Tismana ca dascăl, ierodiacon (din 1935) și ieromonah (hirotonit la 1 aprilie 1936). La 15 aprilie 1937, episcopul Vartolomeu Stănescu de la Râmnic îl va numi stareț al mănăstirii Arnota. Desfășoară aici o bogată activitate administrativă (mănăstirea fusese afectată grav de un incendiu). La sfârșitul anului 1939 părăsește Arnota fiind numit bibliotecar și contabil la Seminarul monahal de la Cernica. Slujește aici până în noiembrie 1941, dată la care, din cauza războiului, Seminarul se desființează.

Preot misionar în Transnistria

Se reîntoarce la Tismana, iar la 1 aprilie 1942 este trimis de mitropolitul Nifon Criveanu al Olteniei ca preot misionar în Transnistria. Acele locuri i-au oferit „una din cele mai frumoase imagini” din viața sa, așa după cum el însuși avea să mărturisească mai târziu. Slujește un timp în catedrala orașului Balta. Încântat de frumusețea locurilor, dar întristat de situația grea a monahilor și de lipsa unor așezăminte monahale, Gherasim Iscu contribuie la ridicarea unei mănăstiri la Berșad, nu departe de Balta (a fost numit stareț) și ctitorește un schit la Păsățel (după alte surse Posotel), județul Râbnița. Drept răsplată pentru strădaniile sale, credincioșii de aici i-au dăruit o mitră (potcap). A funcționat o vreme și ca învățător și profesor de Religie. În martie 1943, în urma unor neînțelegeri cu administrația românească din județele Balta și Odessa, Gherasim Iscu îi cerea mitropolitului Visarion Puiu,

conducătorul Misiunii Bisericii Ortodoxe Române din Transnistria să fie trimis într-un alt județ sau să fie lăsat să se întoarcă în țară.

Revenit în Mitropolia Olteniei, cuviosul părinte este numit, în luna iunie 1943, de mitropolitul Nifon Criveanu exarh al mănăstirilor din Gorj și Mehedinți, iar la 15 septembrie, același an, este hirotosit protosinghel și l-a numit stareț al mănăstirii Tismana (în locul ieromonahului Vârlan Chiriță). În această calitate se îngrijește de restaurarea mănăstirii (afectată grav de incendiul din 25 martie 1943), de refacerea unor anexe, poartă de grijă „preoților politici” (în număr de 120), găzduiți aici, are grijă de tezaurul Băncii Naționale a României aflat spre păstrare în mănăstire până în februarie 1947, primește și găzduiește numeroși călugări refugiați.

După instalarea regimului comunist, a fost contactat de generalul Iancu Carlaonț, conducătorul grupului de rezistență anticomunistă din Oltenia. Pe lângă hrană și îmbrăcăminte, acesta i-a cerut starețului Gherasim să permită instalarea unui aparat de radio-emisie-recepție cu ajutorul căruia să fie avertizați partizanii de apropierea trupelor de securiști, dar și să se poată intra în legătură cu trupele anglo-americane. Pentru a-și proteja obștea, refuză însă instalarea acestui aparat. Mai târziu, pentru a-l putea condamna la mai mulți ani de închisoare, Securitatea avea să consemneze eronat, într-unul din rapoartele sale că „starețul Gherasim Iscu de la mănăstirea Tismana, raionul Baia de Aramă, a făcut parte din organizația subversivă a generalului Carlaonț, organizând procurarea și instalarea în mănăstire a unui aparat de radio-emisie-recepție”.

Mărturisitor și mucenic al lui Hristos

Prigoana împotriva părintelui Gherasim Iscu, starețul Mănăstirii Tismana, s-a declanșat la 15 august 1948, când, cu ocazia hramului mănăstirii, a ținut o virulentă predică anticomunistă. Deși nu fusese partizanul niciunui partid politic tradițional, ba mai mult „se afișa ca un om deștept și critica pe legionari și alte partide”, vrednicul monah nu a mai putut răbda abuzurile săvârșite de noua conducere a țării și a luat atitudine. A fost începutul unui lung și greu martiraj, încununat de trecerea sa la cele veșnice, laolaltă cu sfinții și dreptii lui Dumnezeu.

După incidentul din 1948, starețul Gherasim a fost anchetat împreună cu protosinghelul Gherasim Caravan (fost stareț al mănăstirii în perioada 1942 – iunie 1943). La percheziție, grupul de securiști veniți de la Târgu-Jiu au găsit în mănăstire 480 de broșuri și cărți „cu caracter monarho-fascist”. În declarația dată celor care îl

anchetau, Gherasim Caravan mărturisea că procurase aceste broșuri în primăvara anului 1944, de la „misionari antonescieni de la Președinția Consiliului de Miniștri”. După venirea regimului comunist, „împreună cu starețul Gherasim Iscu, toate aceste cărți și broșuri le-au luat și le-au ascuns în încăperea mănăstirii”. Au rămas acolo până la arestarea starețului Gherasim Iscu, după care, „în urma venirii în inspecție la mănăstire a preotului exarh Teofil Niculescu, am primit ordin să le ard pentru a nu fi găsite de Siguranță, întrucât nu le-am putut arde pe toate, preotul exarh Niculescu le-a luat și le-a ascuns în peștera de sub mănăstire, unde cu ocazia percheziției făcute de către organele Securității Târgu-Jiu, au fost găsite și ridicate”.

Începutul calvarului

Pentru starețul Tismanei avea să înceapă calvarul. Suspectat că „nu ar avea păreri pozitive asupra noii forme de guvernare”, este anchetat în mai multe rânduri, iar în mănăstire au loc nenumărate percheziții. La 26 septembrie 1948, a fost arestat de un grup de securiști din Tg-Jiu. A fost trimis apoi la Craiova, unde a fost anchetat de căpitanul Constantin Oancă, subdirector al Securității Poporului, Direcțiunea Regională Oltenia. Este anchetat, bătut și chinuit până în primăvara anului următor; la 21 mai 1949, a fost trimis în judecată, fiind acuzat de „uneltire contra ordinii sociale”. Prin sentința nr. 928 din 21 iunie 1949, Tribunalul Militar Craiova îl condamnă la 10 ani de temniță grea. A fost mutat pe rând la Aiud, Pitești și în cele din urmă la Poarta Albă. Aici este schingiuit cumplit de Ioan Vasilescu, un fost student trecut prin lagărul de reeducare de la Pitești. Din cauza condițiilor de detenție și a torturii zilnice la care a fost supus se îmbolnăvește de TBC pulmonar și intestinal și ulcer cavernos. A fost transferat la penitenciarul spital de la Târgu-Ocna, unde, în noaptea de 25 spre 26 decembrie 1951, trece la cele veșnice. Se împlineau exact 545 de ani de la moartea Sfântului Nicodim, primul stareț al mănăstirii Tismana.

Trebuie menționat că după arestarea părintelui Gherasim, mănăstirea Tismana a fost condusă, în perioada 1 octombrie 1948 – 15 septembrie 1949, de protosinghelul Vichentie Nănescu. Pentru că autoritățile comuniste încercau să închidă vechiul așezământ monahal (drept pedeapsă pentru sprijinul oferit de călugări grupului de rezistență anticomunistă condus de generalul Iancu Carlaonț și pentru propagarea de idei contrarevoluționare), mitropolitul Firmilian Marin l-a transformat, începând cu 15 septembrie 1949, în mănăstire de maici, prima stareță fiind maica Frumenția Lupu, adusă

de la mănăstirea Horezu, județul Vâlcea. Toți monahii de aici au fost trimiși la diferite mănăstiri din țară, mulți dintre ei scăpând în felul acesta de anchetele Securității.

Un isihast al temnițelor comuniste

Despre felul în care starețul Gherasim Iscu a înțeles să rabde suferințele, despre iertare, despre jertfa și despre dragostea sa față de semenii aflăm din însemnările contemporanilor. Paradoxal, chiar organele de anchetă - ofițerii de Securitate – consemnau în rapoartele întocmite multe date grăitoare în acest sens. Astfel, spre mirarea celor care îl torturau zilnic, monahul gorjean nu a spus nimic compromițător despre vreunul din monahii de la Tismana, ori despre membrii grupului anticomunist condus de generalul Carlaonț. Preotul Constantin Hodoroagă, și el închis la Aiud, avea să mărturisească mai târziu că „părintele Gherasim a fost un martir... păstra tuturor moralul ridicat... vorbea foarte frumos despre jertfă”. Unul din colegii săi de celulă de la Târgu-Ocna, Ion Ianolide, spunea că „dădea și îndrumări isihaste nu numai din lectură, ci și din bogata lui experiență mistică”. Chiar și un pastor luteran, Richard Wurmbrand, și el coleg de celulă la același penitenciar spital de la Târgu-Ocna cu starețul Gherasim, avea să declare, după emigrarea sa în Statele Unite ale Americii, că a văzut în persoana vrednicului monah de la Tismana un model de iertare creștinească. Chiar înainte de a se muta la cele veșnice, Gherasim Iscu declara torționarului său de la Poarta Albă, Ioan Vasilescu, ajuns și el pe patul de moarte (bolnav de TBC pulmonar): „Te iert din toată inima..., iar dacă noi iertăm, cu siguranță că Hristos, Care e mai bun decât noi, va ierta și el”. De altfel cei doi, victimă și călău, aveau să moară în aceeași noapte. Ultimul stareț al Tismanei a fost înmormântat în cimitirul deținuților de la Târgu-Ocna.

CUVIOSUL PĂRINTE MISAIL DE LA BISTRIȚA VÂLCII

Pr. dr. Ion Sorin Rizea¹⁰

În istoria monahismului românesc din zona Olteniei, de la începutul secolului al XVI-lea, numele ieromonahului Misail, egumenul Mănăstirii Bistrița (jud. Vâlcea), ocupă un loc aparte. Călugăr gospodar și cu alese preocupări culturale, cuviosul părinte a fost stareț al ctitoriei boierilor Craiovești în primele decenii ale existenței acesteia, fiind atestat documentar în această funcție între 12 mai 1529 și 10 ianuarie 1538.

La 12 mai 1529, Moise Vodă (1529-1530), domnul Țării Românești, întărește mănăstirii „de la Bistrița și părintelui egumen Misail“ proprietățile anterioare și scutește satele de toate dăjdiile și slujbele, afară de bir, de haraci și de oastea cea mare. Nu peste mult timp, cuviosul Misail îngropa la Bistrița trupul domnului muntean, împreună cu acela al marelui ban Barbu II Craiovescu, amândoi căzuți în lupta de la Viișoara, la 29 august 1530.

Deși nu apare în hrisoavele domnești ale lui Vlad Înecatul (1530-1532), totuși cuviosul Misail și-a păstrat egumenia. Astfel, în anul 1531 numele său este menționat de caligraful bistrițean Teofil ierodiaconul, care scrie „cu binecuvântarea egumenului Misail“ o Psaltire și noțiuni tipiconale. Apoi, la 27 decembrie 1533, egumenul Misail apare într-un hrisov dat de Vlad Vintilă de la Slatina (1532-1535), care întărește Mănăstirii Bistrița satul Mirilița.

Alese preocupări cărturărești

Cuviosul părinte Misail a avut alese preocupări cărturărești, aducându-și o contribuție însemnată la promovarea culturii slavone în Mănăstirea Bistrița. După restaurarea mănăstirii de către boierii Craiovești, în urma avariilor provocate de Mihnea cel Rău (1508-1510), viața culturală de la Bistrița a fost reluată de ieromonahul Misail egumenul. El a fost dascăl și conducător al Școlii slavone de la Bistrița. Preocuparea egumenului Misail de a promova cultura la Mănăstirea Bistrița reiese din Postfața unui Tetraevanghel din anul 1537, unde el scrie: „Eu, robul lui Dumnezeu, egumenul Misail ieromonahul de la mănăstirea numită Bistrița, am găsit de cuviință a scrie Sfânta Tetraevanghelie și, fiindcă meșterul cel ce a început-o a și murit, am râvnit de osârdia sufletească și am hotărât în inima mea să

¹⁰ Episcopia Slatinei și Romanaților.

nu fie așa cu o astfel de faptă bună, adecă a se nimici și în uitare a rămânea..., am găsit pe un frate de la Sfântul Munte Athos, prin dragoste către noi atras; acestuia am încredințat-o și am trimis-o ca să o săvârșească, și acolo s-a scris la Sfântul Munte Athos, și iarăși s-a adus aici în mănăstire; am așezat aurul și cu diferite culori am săvârșit-o și am împodobit-o și am depus-o în sus-zisa mănăstire în sfânta biserică, hramul Adormirii Preasfintei Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria, unde zac moaștele Preacuviosului Părintelui nostru Grigorie Decapolitul.... Vă rog dar, pe toți părinții și frații noștri, și cei tineri și cei în vârstă și cei bătrâni, de vor citi sau vor scrie, să iertați pe noi cei ce cu osârdie la această faptă bună ne-am silit...“.

Din cele consemnate de egumenul Misail reiese faptul că la Mănăstirea Bistrița, ctitoria boierilor Craiovești, atât monahii tineri, cât și cei vârstnici cunoșteau scrisul și cititul. De asemenea, înțelegem că existau aici și miniaturiști iscusiți care împodobeau artistic manuscrisele, cu aur și culori. Prin grija egumenului Misail, aceștia au împodobit Tetraevanghelul cu desene colorate și aurite și l-au așezat în biserica cea mare a mănăstirii. Caligraful athonit a fost Mardarie monahul, semnat în criptogramă.

Activitatea gospodărească în lavra de la Bistrița Vâlcii

Cuviosul Misail a știut să îndeplinească armonios preocupările sale culturale cu activitatea gospodărească și administrativă. În acest sens, el a contribuit la întărirea economică a Mănăstirii Bistrița, prin cumpărarea morilor de la Mirilița de pe Olteț, care aparținuseră lui Dan, Stan butarul și Oancea, după cum rezultă din „cartea“ dată de marele ban Dumitru al Craiovei. Chiar ultima sa atestare documentară provine dintr-un hrisov domnesc referitor la o problemă funciară. Dat la 10 ianuarie 1538, de domnul Radu Paisie (1535-1545), actul adeverește stingerea unui conflict mai vechi dintre mănăstirile Tismana și Bistrița, potrivit judecății domnești, care declară: „... Io Radul voevod și domn a toată Țara Ungrovlahiei... am dăruit... acest de față hrisov al domniei mele, rugătorilor domniei mele, egumenului Misail și tuturor fraților aflători în acest sfânt lăcaș (mănăstirea Bistrița – compl. n.), ca să le fie satul anume Ceurii cu tot hotarul, fiindcă a avut Tismana pâră cu mănăstirea de la Bistrița încă la alți domni, care au fost înaintea domniei mele, pentru jumătate din Tismana ... Și întru aceasta, domnia mea am judecat și am cercetat cu toți cinstiții vlastelini ai domniei mele, dimpreună cu părintele vlădica Varlaam, și am aflat adevărul, că are sfânta

mănăstire de la Bistrița jumătate din Tismana, iar mănăstirea de la Tismana cealaltă jumătate. De aceea, au venit egumenii și frații de la amândouă mănăstirile înaintea domniei mele, de s-au tocmit și au schimbat sat pentru sat, de a lor bună voie și au dat tismănenii mănăstirii de la Bistrița satul Ceurii pentru jumătate din Tismana, iar bistricenii, ei au dat mănăstirii de la Tismana jumătate din Tismana pentru satul Ceurii“.

Personalitate cu înaltă trăire spirituală, cărturar luminat și gospodar vrednic, cuviosul părinte Misail, egumenul Mănăstirii Bistrița, reprezintă un moment de referință în istoria monahismului românesc din zona Olteniei, din prima jumătate a secolului al XVI-lea.

DANIIL, MISAIL, MELETIE ȘI NEOFIT: CUVIOȘII SIHAȘTRI DE LA TURNU ȘI STÂNIȘOARA

Pr. Dr. Nicușor Popescu¹¹

Pe lângă mănăstirile întemeiate de domnitori și boieri, în Oltenia, în secolele XVI-XVII, au luat ființă mai multe schituri prin strădania și nevoițele unor sihaștri cu viață aleasă. Despre cuvioșii care au dus o viață ascetică în munții din stânga Oltului, la câțiva kilometri de Mănăstirea Cozia, Daniil, Misail, Neofit și Meletie, se cunosc astăzi puține date.

Lipsa unor informații amănunțite despre nevoițele pustnicilor de la Turnu și Stânișoara se datorează faptului că aceștia au dus o viață smerită, consacrată rugăciunii și ascezei, în chiliile lor săpate în stâncile munților. Faptul că astăzi, pe locul unde au dus luptele cele grele cu dușmanii cei nevăzuți, se înalță biserici și duc viață de obște numeroși monahi este, cu siguranță, un semn al sfințeniei vieții lor.

La începutul secolului al XVII-lea, șase viețuitori au plecat de la Mănăstirea Cozia pentru a-și găsi mântuirea în liniștea munților, departe de viața de obște. Este însă posibil ca retragerea cuvioșilor în pustietatea munților să se fi făcut în a doua jumătate a secolului al XVI-lea, deoarece, în această perioadă, la conducerea Mănăstirii Cozia s-au aflat mai mulți egumeni, așezați fără acordul obștii, prin impunerea lor de către domnitori și boieri. Plecarea celor șase viețuitori era urmarea dorinței de a trăi după nevoițele Sfinților Părinți ai pustiei, departe de vecinătatea oamenilor.

Începutul nevoițelor pustnicești

La jumătatea secolului al XVI-lea în Țara Românească au fost numeroase lupte pentru putere între urmașii domnitorului Mircea Ciobanu (1545-1552 ; 1553-1554), care au afectat și viața monahală de la Mănăstirea Cozia prin susținerea egumenilor greci în defavoarea celor români și a voinței obștii. Din documentele vremii se înțelege că măcar unul dintre egumenii Matei (1548-1556 ; 1560-1569) și Mitrofan (1556-1560 ; 1569-1578) erau greci de neam, lupta dintre aceștia pentru conducerea mănăstirii fiind evidentă, ca de altfel și influența conducătorilor de atunci. Se încălca iarăși regula stabilită de primul egumen Gavriil (1388-1406) prin care obștea era în măsură

¹¹ Liceul Teologic „Sf. Nicodim” din Târgu Jiu.

să aleagă din sânul ei pe cine considera că este vrednic. Desele schimbări de egumeni au slăbit viața spirituală a monahilor de la Mănăstirea Cozia, mulți viețuitori căutând locuri retrase în sălbăcia munților pentru rugăciune.

Despre grupul celor șase monahi se cunoaște faptul că Daniil și Misail s-au oprit sub muntele Cozia, în locul numit „de după Turnu“, situat în apropierea Mănăstirii Cozia, în stânga Oltului. Aici și-au săpat alături două chilii în stâncă și au trăit o viață spirituală intensă după rânduiala Sfinților Părinți, îmbinând rugăciunea cu nevoințele. Cu siguranță că a fost nevoie de ani întregi pentru a săpa în piatră cele două chilii. Sfântului Antonie de la Iezer i-au trebuit trei ani ca să-și sape chilia în stâncă. Daniil și Misail au depus o muncă istovitoare, având o viață duhovnicească intensă, fiind mereu cu gândul la Dumnezeu și la necesitatea mântuirii sufletului. Daniil era duhovnicul sihaștrilor retrași împreună cu dânsul, deseori coborând din peșterile de pe muntele Stânișoara și ceilalți patru pentru a se mărturisi și a se împărtăși.

Moaștele pustnicilor de la Turnu, la loc de mare cinste

Daniil a viețuit în chilia sa săpată în stâncă peste 20 de ani, timp în care a reușit să păstreze cu strictețe regulile monahale. Viața sa minunată a adunat aici un grup numeros de monahi, punându-se astfel temelia Schitului Turnu. A trecut la cele veșnice în chilia sa de piatră, fiind înconjurat de mai mulți ucenici. Misail a reușit să ridice o bisericuță din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului“ situată în fața chiliilor din piatră, el devenind primul conducător al obștii și părinte duhovnicesc al viețuitorilor de aici. Frumusețea locului și liniștea deosebită în care se afla adunată obștea au făcut ca Mitropolitul Varlaam al Țării Românești (1672-1679) să ridice aici o biserică din piatră în anul 1676, cu nevoința și cu toată cheltuiala sa, în zilele lui Ioan Duca Voievod. Pentru că Daniil și Misail au avut o viață aleasă și demnă de urmat, ucenicii acestora au așezat „moaștele“ celor doi cuvioși sub Sfântul Altar al bisericii. Locul în care se află acestea a fost însemnat pe o piatră așezată în temelia Sfântului Altar, ce amintește de „Daniil duhovnicul“ și „Misail nacealnicul“.

Pustnicii de pe Muntele Stânișoara

Ceilalți patru pustnici, din cei șase plecați din Mănăstirea Cozia, s-au nevoit în peșterile de pe muntele Stânișoara. Nu se cunosc multe date despre aceștia, numai ce s-a păstrat de la ucenicii lor. Cel mai

cunoscut sihastru de la Stânișoara a fost Neofit, care a viețuit singur într-o peșteră timp de 30 de ani, situată în partea de apus a muntelui Sălbaticul. Viața sa de post și priveghere era o rugăciune continuă încununată săptămânal de primirea Sfintei Euharistii în bisericuța de la Turnu. Grupul celor șase monahi se reunea săptămânal la Sfânta Liturghie, rugăciunea comună încununând nevoițele fiecăruia. Schimonahul Neofit a trecut la cele veșnice în peștera care i-a fost chilie și mormânt. Mult mai târziu osemintele sale au fost descoperite de un călugăr de la Mănăstirea Cozia, care păștea vitele prin acele locuri. Cunoscând evlavia și nevoițele sale, călugării mănăstirii au luat osemintele pustnicului și le-au adus la mănăstire. Aducerea acestora a fost de scurtă durată, deoarece cuviosul a certat în vis pe egumenul mănăstirii, care i-a dus osemintele în peștera nevoițelor sale.

Despre Cuviosul Meletie se cunoaște faptul că a viețuit în chilia sa din peșteră 40 de ani. Împreună cu Neofit a urcat în munții de lângă Cozia și s-a nevoit într-o peșteră situată nu departe de Stânișoara, pe partea de sud a muntelui Sălbaticul, fiind unul dintre cei șase călugări plecați de la Cozia. Dumnezeu l-a întărit să învingă în luptele grele date cu vitregia muntelui și cu puterile cele potrivnice. Pentru a avea mintea trează și trupul pregătit, cuviosul își aducea în fiecare zi apă într-un urcior de la mare distanță. Se spune că, atunci când bătrânețea l-a împiedicat să mai facă acest drum ostovitor, Meletie s-a rugat lui Dumnezeu și un izvor puternic a apărut la intrarea în peșteră. Acest izvor poartă numele sihastrului Meletie și este un semn al puterii divine care răspunde rugăciunilor dreptilor Săi.

Mănăstiri clădite pe temelia nevoițelor pustnicești

Peșterile în care s-au nevoit acești cuvioși sihaștri se păstrează și astăzi. În jurul chiliilor de piatră s-au ridicat în timp mănăstirile Turnu și Stânișoara, fiind un semn divin că aici și-au rait viața oameni plăcuți lui Dumnezeu, cu viață îmbunătățită și aleasă. În secolele XVII-XVIII au fost ridicate aici primele locașuri de cult care atestă o viață monahală stabilă, cu rânduieli stricte. Prima biserică de zid atestată la Stânișoara este ridicată în anul 1747, în timpul voievodului Mihail Racoviță, când egumen al Coziei era Ghenadie. Înaintea acesteia va fi existat un locaș de cult din lemn, după modelul celui de la Turnu, fiind cunoscut faptul că acest așezământ era ridicat pe moșia Mănăstirii Cozia, sub a cărei ascultare se aflau monahii de aici.

Sihaștri de la Turnu și Stânișoara ne confirmă faptul că pe lângă marile mănăstiri oltene au viețuit oameni aleși, care prin viața lor sfântă au contribuit la creșterea tezaurului spiritual al poporului român. Nevoințele lor nu sunt cu nimic mai prejos decât cele ale sfinților, iar luptele date împotriva puterilor diavolești au rămas închise pentru totdeauna în pereții peșterilor în care au dobândit mântuirea.

Pentru nevoințele acestor cuvioși s-au clădit obștile de la Turnu și Stânișoara, iar viața spirituală din Oltenia s-a îmbogățit cu adevărate modele de rugăciune și viețuire în Hristos.

CHIPURI DE PSALȚI ÎN OLTENIA. SCHIMONAHIA EPIHARIA MOISESCU

Arhid. Nicușor Lăzărică¹²

Încă de la apariția lor pe țărâm oltenesc, mănăstirile au reprezentat un „focar“ de viață culturală, izvorâtă din trăirile duhovnicești ale nevoitorilor lor. Muzica de rit bizantin, ca una ce face parte din paleta culturală a acestor sfinte locașuri, s-a perpetuat ani de-a rândul în sânul marilor mănăstiri (Cozia, Bistrița, Tismana, Polovrași etc.), sporind patrimoniul Olteniei cu dascăli, compozitori, interpreți și alți osârduitori ai muzicii noastre. O astfel de personalitate este monahia Epiharia Moiescu, ucenică a profesorului Ștefanache Popescu, nevoitoare în ale muzicii bizantine în mănăstirile Țigănești, Bistrița și Hurezi.

Deși marii muzicieni care au trecut prin Oltenia, cum a fost de pildă Anton Pann, nu au avut ucenici care să-i depășească în ceea ce privește realizările, totuși, mulți dintre ei au devenit foarte importanți și pe alocuri indispensabili prin activitatea pe care au desfășurat-o.

Scurtă biografie

Istoria vieții preacuvioasei maici Epiharia Moiescu este pe cât de fascinantă, pe atât de încurcată, confuză și deseori destul de neconcludentă. După unele opinii, monahia Epiharia s-a născut în satul Săcele, județul Brașov, undeva în jurul anului 1870. Având în vedere că îndeletnicirea de bază a locuitorilor zonei este păstoritul oilor, foarte probabil că și maica se trăgea dintr-un astfel de neam. Din copilărie vine la Mănăstirea Suzana (undeva în jurul vârstei de 6 ani), în județul Prahova, mănăstire așezată la limita teritorială dintre Brașov și Prahova, pe drumul ce duce către București. După o perioadă de noviciat, ea lasă Mănăstirea Suzana și vine la Țigănești, lângă București, unde, datorită vocii sale cu o întindere ieșită din comun, are posibilitatea de a cânta în strană și de a-și îmbogăți cunoștințele muzicale dobândite la Suzana.

După alte mărturii, monahia Epiharia s-ar fi născut la Brăila în anul 1866 și ar fi intrat în cinul monahal destul de târziu, la 26 de ani, „primind îngerescul chip, în anul 1892, la Mănăstirea Țigănești“. Dacă ar fi să dăm crezare mărturiilor maicii Florenția Bârdan,

¹² Liceul Teologic „Sf. Nicodim” din Târgu Jiu.

conform cărora a fost colegă de clasă cu renumitul profesor Ion Popescu Pasărea, pe când acesta era elev al Seminarului „Nifon Mitropolitul“ din București, este greu de crezut că ar fi intrat în mănăstire în 1892, deoarece Ion Popescu Pasărea a studiat la seminar între anii 1883 și 1890. Pe de altă parte, gândim că a primit tunderea în monahism la 26 de ani, ea putând viețui ca soră în mănăstire o perioadă mai lungă, timp în care ar fi avut posibilitatea de a studia la seminar.

Într-una din vizitele sale la Țigănești, profesorul Seminarului Central din București, Ștefanache Popescu, după ce o ascultă la strană, o convinge pe „Cuvioasa Maică Magdalina Iustina Schimonahia Moldoveanca, profesoara de psaltichie și Starița acestei mănăstiri“ să o lase să studieze la seminar. Probabil în perioada 1883/1884-1890 o găsim la cursurile Seminarului „Nifon Mitropolitul“ din București, avându-l ca dascăl pe Ștefanache Popescu.

După perioada de ucenicie cu maica Magdalina și desăvârșirea studiilor alături de Ștefanache Popescu, „Epiharia Moiescu va îndeplini funcția de cântăreață la Mănăstirea Țigănești, calitate din care semnează și prima ei lucrare de psaltichie“, intitulată „Slujba Acoperământului Maicii Domnului“, în 1900. După aceasta, monahia Epiharia desfășoară o activitate publicistică prolifică, alcătuiind lucrări de psaltichie spre „întărirea vieții călugărești a monahiilor din țară prin învățatură și muncă, potrivit nevoilor noastre sufletești și naționale“. Iată ce spune în prefața uneia din lucrările sale: „Nu iscusința m-a hotărât la aceasta, fiind alții cu mult mai tari decât mine în cunoașterea psaltichiei, ci multa dragoste ce am avut și am către Preasfânta Fecioară. (...) De aceea cu smerenie îi închin această modestă a mea lucrare și cu banii ce se vor strânge din vânzare (...) vom înființa o societate a Monahiilor Române Ortodoxe cu numele «Acoperământul Maicii Domnului», ne vom nevoi să adunăm încă, până vom avea un capital oarecare, din al cărui venit să începem a întreține o școală centrală superioară, Seminar pentru educația monahicească, duhovnicească, a copilelor din toate unghiurile țării care vor dovedi că au înclinații către viața separată. Salvând cu acest mijloc situația așezămintelor noastre monahicești, care din împrejurări cunoscute îndrăznesc a zice că au devenit într-o așa tristă stare, că aproape nu li se mai înțelege scopul“ (Manual de cântări bisericești care cuprinde atât slujba completă a Adormirii Maicei lui Dumnezeu precum și Prohodul Adormirii Maicii Domnului, Ediția a II-a, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1911, p. 6).

Lucrarea administrativă

În anul 1911, Mitropolitul primat al României, Iosif Gheorghian, o numește în funcția de „directoară la institutul Leagănul Sfânta Ecaterina din București“, unde activează cu multă râvnă, ajutată fiind în administrație de doar două persoane: monahiile Macrina Nicolau (econoamă) și Olga Gologan (secretară și cântăreață). La 16 mai 1912, după înființarea Societății religios-culturale „Acoperământul Maicii Domnului“, devine conducătoarea acesteia, societate ce se va muta definitiv la Bistrița prin hotărârea Ministerului Cultelor. Cu 1 iulie 1912 este datată o telegramă expedită de Popovici, arhitectul-șef al Casei Bisericii, din care rezultă că societatea primea în folosință întregul local al Mănăstirii Bistrița. Înființează pe lângă orfelinatul mutat de la București aici o grădiniță pentru copii, o școală elementară, un seminar monahal de călugărițe și mai apoi un liceu pentru fetele orfane.

Cu largul concurs al lui Vartolomeu Stănescu, Episcop de Râmnic, ea reușește să construiască o multitudine de ateliere în care tinerii să poată învăța meserii. De două ori pe săptămână veneau profesorii de la Vâlcea și predau la seminarul monahal, acesta funcționând până prin 1935-1936 când datorită rugămintilor fruntașilor satelor din zona Mănăstirii Bistrița se transformă în liceu. Era singurul liceu pe o rază de 70 de kilometri și ajunsese la circa 700 de eleve în doar câțiva ani. „Regulamentul societății prevedea organizarea unui seminar monahal, unde călugărițele să primească educația corespunzătoare principiilor creștine și sociale, iar pentru deprinderile practice, înființarea unor instituții specifice, anume: grădinița de copii, școlă primară, școală secundară și superioară, azil pentru bătrâni, sanatoriu, ateliere și o fermă agricolă model.“

La 1 ianuarie 1925, Episcopul Vartolomeu o numește pe maica Epiharia Moiescu stareță a Mănăstirii Hurezi și totodată îi dă în supraveghere mănăstirile din Vâlcea, un fel de „Exarh cultural“ am putea spune. Acolo, la Hurezi, maicile duceau un monahism „de sine“, iar maica a primit ca ascultare să facă mănăstire de obște. După ce timp de 15 ani reușește să pună pravilă în Hurezi, la muncă, la rugăciune, la biserică, la gospodărie, se întoarce în Bistrița, la 1 iulie 1940, în mijlocul sutelor de orfani pe care i-a iubit atât de mult.

Trece la cele veșnice la 14 septembrie 1943 și este înmormântată în cimitirul Păpușa al Mănăstirii Bistrița. La parastasul de 7 ani este deshumată și mutată în curtea mănăstirii în apropierea Bisericii, în partea de sud, către strana dreaptă în care a cântat atâția ani. Asociația a continuat să funcționeze sub atenta

îndrumare a „mamei Olga“ Gologan, până în apropierea venerabilei vârste de 40 de ani, stingându-se la 15 ani de la înființare, sub prigoana comunistă.

Activitatea editorială și componistică

Activitatea editorială a maicii Epiharia s-a limitat la a publica din necesitate. Astfel, prima lucrare, „Slujba Acoperământului Maicii Domnului“ (1900), ni se descoperă ca o dorință de a înduioșa inimile pentru ajutorarea celor în nevoie. Publicația conține cântările compuse numai de autoare la Serviciul Vecerniei și Utreniei, pentru data de 1 octombrie, atunci când se prăznuiește în tradiția ortodoxă Acoperământul Maicii Domnului. „Melodica lucrării are un stil concis, plăcut și accesibil care certifică cu prisosință talentul și exprimă personalitatea autoarei.“

În 1910 publică broșura „O chestiune de interes moral“ prin care face apel la oamenii de bine ai țării pentru a se implica, unii cu cuvântul, alții cu fapta în opera de binefacere pe care intenționa să o înceapă. „Manual de cântări bisericești care cuprinde atât slujba completă a Adormirii Maicei lui Dumnezeu precum și Prohodul Adormirii Maicei Domnului, Ediția a II-a“ este cea de-a doua lucrare de muzică și este tipărită în 1911. Spre deosebire de prima, în aceasta se mai găsesc și compoziții ale altor autori cum ar fi: Macarie Ieromonahul, Ștefanache Popescu sau Nicolae Apostolescu din „Urbea Ploiești“.

Pe lângă aceste tipăriri, în perioada 1911-1940, Epiharia Moisescu mai compune și alte cântări, rămase în manuscris, mare parte din ele aflate în mănăstirile Polovragi și Tismana, printre care Axioane, Heruvice și un foarte frumos Polieleu închinat Maicii Domnului.

Meditații:

CUM SĂ NE RUGĂM?

Pr. Iulian Măicănescu¹³

Asemănarea firii noastre cu Dumnezeu naște în mod spontan în noi o sete de a cunoaște Adevărul, de a tinde către desăvârșirea dumnezeiască. Această desăvârșire nu este în noi înșine, ci în Tatăl, care este negreșit Izvorul a tot ceea ce există în lume. A-L urma în toate nu înseamnă niciodată a ne supune poruncilor unei puteri care ne-ar fi exterioară, căci dragostea noastră este cea care ne atrage către Dânsul. De aceea, noi tânjim neîncetat după desăvârșirea Sa. Însuși Mântuitorul Hristos ne-a dat această poruncă: „Fiți desăvârșiți , precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este” (Matei 5, 48).

Sfânta voință a Tatălui, veșnic prezentă în El, nu ne este străină nouă, cei care suntem făcuți după „chipului” Său. Spre împlinirea acestei voințe, noi trebuie să năzuim în tot ceasul, nevoindu-ne permanent în rugăciune și asceză. Prin rugăciune, puterea Celui Preaînalt se pogară asupra noastră, prin Duhul Său cel Sfânt, care înfăptuiește în noi ceea ce căutam și nădăjduim. Suntem în durere și în întristare, deoarece nu adunăm în noi plinătatea și binecuvântarea darurilor Sale. Ne este rău și suferim, dar în același timp suntem copleșiți de bucurie și în această suferință Îl venerăm și Îl preamărim. În forma ei cea mai curată, rugăciunea noastră nu este nimic altceva decât bucuria negrăită a duhului nostru înaintea slavei dumnezeiești.

Iată, în câteva cuvinte, în ce fel Mântuitorul nostru ne-a lăsat nouă a ne ruga și a-L preamări pentru viața aceasta, în toată vremea și în tot locul. *„Doamne, învață-ne să ne rugăm, i-au cerut Ucenicii... Și le-a zis: Când vă rugați ziceți : Tatăl nostru (Luca 11, 1-2)/ „Deci voi așa să vă rugați”(cf. Matei 6, 9-13):*

„Tatăl nostru care ești în ceruri sfințească-se Numele Tău” - Tu ai dat duhului meu să respire mireasma Sfinției Tale și acum sufletul meu este însetat de a fi sfânt în Tine.

„Vie împărăția Ta” – ascultă-mi rugăciunea, viața Ta împărătească să mă umple pe mine, care sunt sărac și ticălos, și să se facă viața mea în vecii vecilor.

¹³ Parohia Viișoara Mare, Protoieria Craiova Sud, județul Dolj.

„*Facă-se voia ta , precum în cer așa și pe pământ*” – pe pământul ființei mele create, ca să fiu inclus și eu, muritorul, în a Ta bunătate .

„*Pâinea noastră cea spre ființă , dă-ne-o nouă astăzi*” – căci înainte de toate Tu ești,„Pâinea cea adevărată care se pogoară din cer și dă viață lumii” (cf. Ioan 6 , 32-33).

„*Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșităilor noștri*” - cu de-adinsul Te rog, Părinte Sfinte, trimite asupra mea, cel căzut întru stricăciune, harul Sfântului Tău Duh, ca El să-mi dea puterea de a ierta toate tuturor și nicio piedică să nu rămână în mine și să mă împiedice să primesc de la Tine iertare nenumăratelor mele păcate.

„*Și nu ne duce pe noi în ispită*” – Tu Care cercetezi cele ascunse ale inimii și cunoști toate gândurile mele, Te rog, trimite pe îngerul Tău, cu sabie înflăcărată, să-mi oprească alunecarea ce duce la cădere (Numeri 22, 22 și urm).

„*Ci ne izbăvește de cel viclean*” - Părinte sfinte, Atotțitorule și Bunule, slobozește-mă din cursa vrăjmașului, căci este mai presus de puterile mele să lupt singur cu el.

Recenzii:

PR. DR. ION SORIN BORA,
CEI ȘAPTEZECI DE UCENICI (LUCA 10,1-24): ISTORIA EXEGEZEI;
TRADIȚII CREȘTINE, ED. MITROPOLIA OLTENIEI, CRAIOVA, 2013,
331 P.

Lucrarea „Cei Șaptezeci de ucenici (Luca 10,1-24): istoria exegezei; tradiții creștine“, semnată de pr. dr. Ion Sorin Bora, cadru didactic la Facultatea de Teologie din Craiova, a fost publicată de curând la Editura „Mitropolia Olteniei“. Cele peste 320 de pagini sunt însoțite de o prefață semnată de pr. prof. univ. dr. Vasile Mihoc.

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei, a văzut lumina tiparului, la Editura „Mitropolia Olteniei“, o valoroasă lucrare de exegeză biblică, semnată de pr. dr. Ion Sorin Bora. Susținută ca teză de doctorat în cadrul Școlii doctorale din Sibiu, sub coordonarea pr. prof. dr. Vasile Mihov, cartea părintelui Bora aduce în atenția iubitorilor de teologie o temă inedită din domeniul disciplinelor biblice nou-testamentare. În felul acesta, lucrarea „Cei Șaptezeci de ucenici (Luca 10,1-24)): istoria exegezei; tradiții creștine“ reprezintă o analiză teologică riguroasă asupra unei teme mai puțin cercetate.

Raportarea temei la situația cercetării actuale

Încă din primele pagini ale cărții, autorul oferă o justificare academică asupra preocupărilor sale pentru această temă. În încercarea de a identifica locul corect al cercetării sale, preotul Sorin Bora abordează retoric următoarele probleme: 1. cine au fost Cei Șaptezeci de ucenici ai Mântuitorului?, 2. care este numărul exact al ucenicilor, înscris de Sfântul Luca în Evanghelia sa: 70 sau 72?, 3. „probleme puse în discuție de cercetarea actuală vizează textul lucanic referitor la Cei Șaptezeci (Lc. 10,1-24), foarte asemănător în structură și conținut cu fragmentul corespunzător trimiterii de către Domnul într-o misiune în Galileea a Celor Doisprezece, prezentat de Sfântul Matei (10, 1-42)“, 4. raportul Celor Șaptezeci cu Cei Doisprezece Apostoli (pp. 20-22). Răspunsurile acestor problematizări fac subiectul părții introductive. Tot de aici se deduce

și scopul lucrării, acela de a clarifica „problematica pusă în discuție în legătură cu grupul Celor Șaptezeci de ucenici, dintr-o perspectivă istorică și critică deopotrivă, interesându-ne în special istoria exegezei textului Lc. 10, 1-24 și tradițiile creștine referitoare la text și la Cei Șaptezeci, ca grup și ca persoane distincte. Astfel, vom afirma clar și răspicat că grupul distinct al Celor Șaptezeci are o existență reală în istoria mântuirii, aceștia având calitatea de martori oculari ai Domnului, motiv pentru care îi și cinștim ca apostoli. Numele grupului trebuie scris deci cu majuscule, Cei Șaptezeci, după modelul grupului Apostolilor Mari (Cei Doisprezece) cu care se aseamănă cel mai mult“ (p. 23).

Apostolatul creștin

Primul capitol al lucrării tratează din punct de vedere terminologic „Apostolatul creștin“. Autorul demonstrează aici că „apostolatul este misiunea lui Hristos (I Cor. 1, 1) și participarea la aceasta“ (p. 40). Cel de al doilea capitol tratează „Apostolatul Celor Șaptezeci“ (pp. 87 și urm.). Despre această parte, pr. prof. Vasile Mihoc notează următoarele: „Prezentând antecedentele vechi-testamentare și iudaice pentru numărul Celor Șaptezeci, lucrarea oferă abordări și interpretări interesante - unele aparținând Părinților -, iar referirea la numărul traducătorilor Septuagintei ca posibilă reînchipuire a Celor Șaptezeci de ucenici îi oferă autorului prilejul de a arăta cum cifra de 70 a fost schimbată în 72 de către marea majoritate a comentatorilor apuseni ai textului evanghelic. Este de notat că autorul va reveni, în secțiunea exegetică, asupra acestei probleme, oferind o mai detaliată prezentare și evaluare a evidenței textuale și patristice pentru numărul de 70 (în loc de 72) pentru acest grup de ucenici. Necesară și interesantă este și discuția asupra posibilității ca Iisus să fi avut și ucenici neiuidei (din excursul intitulat «Iudaism și creștinism», pp. 74 și urm.). Autorul crede că la grupul inițial de ucenici ai Mântuitorului s-au adăugat și păgâni, aflați în diferite etape ale apropierei lor de iudaism și că «mulțimea ucenicilor» Mântuitorului cuprindea și unii prozeliți, râvnitori în împlinirea poruncilor și în convertirea altor păgâni la creștinism - cu referire, desigur, la activitatea lor de după Cincizecime“ (în Prefață, p. 13).

„Istoria instituției Celor Șaptezeci de ucenici“

Analiza propriu-zisă a textului lucanic începe din capitolul trei, pe care autorul o structurează pe mai multe planuri de lucru: „Lucrătorii Împărăției“ (vv. 1-4); „Conduita ucenicilor în „casă“ și în „cetate“ (vv.

5-11); „Cetățile nepocăite“ (vv. 12-15); „Cuvintele și faptele apostolice“ (vv. 16-20); „Lauda Tatălui și fericirea ucenicilor“ (21-24). Cel de al IV-lea capitol este consacrat „istoriei instituției Celor Șaptezeci de ucenici ai Domnului“ (pp. 240 și urm.). Aici găsim detaliat, într-o abordare istorico-critică, statutul Celor 70, înainte de patimile Domnului, după dumnezeiasca Sa Înălțare și după Cincizecime. În felul acesta, aflăm că lucrarea acestor „harismatici“ este în mare dependentă de lucrarea Sfinților Apostoli. „În ce privește raportul dintre Cei Doisprezece și Cei Șaptezeci“ - completează pr. prof. Mihoc, „autorul nu se poate baza decât pe interpretări, mai vechi sau mai noi, lipsind informațiile directe și cu necontestată valoare istorică. Un interes aparte prezintă subcapitolul intitulat «Sfântul Luca, unul din Cei Șaptezeci?» (pp. 261 și urm.), autorul ajungând la concluzia că «aparitia lui Luca în rândul Celor Șaptezeci este o invenție târzie, pornită din evlavia creștină față de ostenitorii Cuvântului lui Dumnezeu»“ (p. 263). Laborioasa analiză a capitolului patru se încheie prin enumerarea mai multor mărturii biblice și patristice cu privire la identificarea „Celor Șaptezeci“. Mai mult, problematica „Receptării Celor Șaptezeci în cărțile de cult și în canoane“ (pp. 283 și urm.) reprezintă în viziunea pr. dr. Ion Sorin Bora „o adevărată provocare pentru teologii ortodocși, să arate cu tărie existența și rolul ucenicilor în păstrarea și transmiterea dreptei credințe“ (p. 286).

„Un dar binecuvântat“ pentru iubitorii teologiei biblice

Valoarea academică a lucrării semnate de pr. dr. Ion Sorin Bora este confirmată întru totul de didascalul său. În felul acesta, ca o mărturie a valoroasei contribuții pe care tânărul teolog biblist o aduce în sprijinul teologiei românești, pr. prof. Vasile Mihoc arată că „lucrarea răspunde adecvat și bine argumentat largului evantai de întrebări pe care-l ridică acest text evanghelic nu numai pentru cititorul neavizat, ci chiar și pentru teologi. Ea se oferă, astfel, ca un dar bine-venit unui cerc larg de cititori interesați de înțelegerea cuvântului dumnezeiesc“ (p. 17).

Prin urmare, putem spune că lucrarea preotului Ion Sorin Bora, girată de Editura „Mitropolia Olteniei“, reprezintă un real câștig pentru literatura teologică românească de factură academică. Ea lămurește din punct de vedere exegetico-istoric una din probleme importante ale lucrării harice în Biserica primului secol creștin. În acest context, descoperim caracterul special al „Celor Șaptezeci de ucenici“, ca emisari ai harului dumnezeiesc și veritabili descendenți

în lucrare și învățatură ai Sfinților Apostoli.

(Arhid. dr. Ioniță Apostolache)

Poezie Religioasă:

REVERIE

Mă gândeam la serafim
Și din neantul întunericului
Au început să răsară lumini.

Nu le vedeam, dar îngerii de alături
Mă întrebau uimiți dacă ardeam.

Mi-l imaginam acoperit cu aripi
Cum cânta la mandolină.

Nu privea niciunde, ci numai în sine,
Pentru a asculta și executa
Partitura plăcută urechii divine.

Aripile-i întinse opreau vântul
Să nu tulbure sunetul și nici cuvântul.

Părea un murmur de ape.
I se acorda mandolina în toate.

O piatră perfectă îi da echilibrul
Și nemișcarea îi reverbera timbrul.

În neantul nopții, în flăcări de serafim,
Vocea angelică consuma lumini.

Pretutindeni, ca spinii,
Ardea timpul.

Pr. Mircea Nincu¹⁴

¹⁴ Parohia „Sfântul Ierarh Petru Movilă” din Craiova.

